

Monitorizarea tentativă a implementării  
**Strategiei de Creștere Economică și  
Reducere a Sărăciei**

**Mai, 2005**

## Cuprins:

|                                                                              |           |
|------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Argumente .....</b>                                                       | <b>3</b>  |
| DE CE SOCIETATEA CIVILĂ TREBUIE SĂ MONITORIZAZE IMPLEMENTAREA SCERS? .....   | 3         |
| ESTE PREA DEVREME DE MONITORIZAT SCERS? .....                                | 3         |
| CE ANUME TREBUIE MONITORIZAT? .....                                          | 4         |
| <b>Note metodologice .....</b>                                               | <b>5</b>  |
| <b>I. Participarea publică în implementarea SCERS.....</b>                   | <b>6</b>  |
| CUM FUNCȚIONEAZĂ CADRUL INSTITUȚIONAL-ORGANIZATORIC SCERS? .....             | 6         |
| EXISTĂ O CAMPANIE EFECTIVĂ DE COMUNICARE ȘI CONSULTARE CU PUBLICUL? .....    | 8         |
| <b>II. SCERS – cadru politic suprem.....</b>                                 | <b>10</b> |
| PRIORITĂȚILE SCERS.....                                                      | 10        |
| SCERS ȘI DEZVOLTAREA PE TERMEN LUNG.....                                     | 10        |
| CORELAREA SCERS CU ALTE STRATEGII NAȚIONALE .....                            | 12        |
| <b>III. Îndeplinirea unor măsuri strategice ale SCERS .....</b>              | <b>15</b> |
| PROBLEMA SĂRĂCIEI .....                                                      | 15        |
| STABILITATEA MACROECONOMICĂ.....                                             | 15        |
| POLITICA FISCALĂ ȘI BUGETARĂ.....                                            | 16        |
| REFORMA SECTORULUI PUBLIC .....                                              | 20        |
| CONSOLIDAREA SECTORULUI PRIVAT .....                                         | 21        |
| DEZVOLTAREA COMERȚULUI.....                                                  | 24        |
| DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII.....                                             | 25        |
| <b>IV. Recomandări practice.....</b>                                         | <b>27</b> |
| RECOMANDĂRI PENTRU ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ CENTRALĂ ȘI LOCALĂ.....             | 27        |
| RECOMANDĂRI PENTRU INSTITUȚIILE FINANCIARE ȘI DONATOARE INTERNAȚIONALE ..... | 30        |
| CE AR PUTEA SĂ FACĂ SOCIETATEA CIVILĂ? .....                                 | 30        |
| <b>Anexă: Indicatorii de monitorizare a implementării SCERS .....</b>        | <b>32</b> |

## Lista tabelelor:

|                                                                                                 |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| tabelul 1 Sarcinile de realizare a OMD pentru termen mediu .....                                | 11 |
| tabelul 2 Compararea SCERS cu Programul Național „Satul Moldovenesc” .....                      | 13 |
| tabelul 3 Realizarea prognozei macroeconomice din SCERS, 2004.....                              | 16 |
| tabelul 4 Politica fiscală: compararea prevederilor SCERS cu politica adoptată pentru 2005..... | 17 |

## ARGUMENTE

### De ce societatea civilă trebuie să monitorizeze implementarea SCERS?

În procesul elaborării și dezbaterii publice a Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei 2004-2006 (SCERS) au fost implicate numeroase organizații din societatea civilă moldovenească. Acest exercițiu a fost prima dezbateră publică realizată în Republica Moldova vreodată. Experiența pozitivă acumulată trebuie să fie fructificată în continuare, iar SCERS trebuie văzută nu numai ca strategie, dar și ca principiu de bază în elaborarea unor politici transparente și efective. După aprobarea legală a documentului, rolul societății civile devine încă mai important deoarece implementarea este etapa esențială din viața Strategiei. Anume organizațiile societății civile trebuie să fie primele care să se intereseze de rezultatele obținute de guvern în dezvoltarea socială și în facilitarea creșterii și modernizării economice.

Implicarea organizațiilor societății civile în monitorizarea politicilor publice și în evaluarea impactului acestor politici este un element firesc al democrației spre care Republica Moldova tinde. În plus, chiar în SCERS guvernul Republicii Moldova recunoaște în mod expres rolul esențial pe care îl are societatea civilă la această etapă (paragraf 606). Acest rol se rezumă la activități ce țin de:

- „supravegherea socială” și participarea activă în procesul de monitorizare, inclusiv prin generarea și diseminarea datelor independente;
- angajarea într-un dialog pe politici cu guvernul și oferirea reacțiilor de răspuns privind eficiența strategiilor și politicilor alese;
- militarea în favoarea opțiunilor de politici mai eficiente;
- asumarea responsabilităților pentru implementarea inițiativelor specifice.

Parlamentul Republicii Moldova a aprobat prin lege Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei<sup>1</sup>. Una din laturile pozitive ale aprobării de către legislativ este că guvernul este *obligat* să accepte implicarea societății civile în monitorizarea procesului de implementare a SCERS. Pe de altă parte, articolul 2 al Legii cu privire la aprobarea SCERS abilitează guvernul cu dreptul de a opera modificări și completări în anexele 1-7 ale Strategiei și care nu ar contraveni conținutului acesteia. Aici societatea civilă ar trebui să-și joace în mod efectiv rolul său de „câine de pază” și să urmărească cum guvernul știe să comunice cu partenerii săi de dezvoltare și să armonizeze interese, adeseori contradictorii, fără ca să altereze spiritul SCERS.

### Este prea devreme de monitorizat SCERS?

Întrebarea ar putea să pară firească cel puțin din trei motive. Primul: sunt oare îndreptățite organizațiile societății civile „să sară” cu părerea lor despre implementarea SCERS, dacă Guvernul, Consiliul de Participare și Consiliul Național SCERS încă nu s-au expus public vizavi de acest subiect? Răspunsul este afirmativ, experiența arătând că inițiativele civile vizavi de chestiunile aflate în responsabilitatea guvernului fac ca ultimul să fie mai operativ, să publice mai multe date statistice și să-și îndeplinească obligațiile cu o mai mare responsabilitate.

Un alt motiv eventual al scepticismului ar fi că, chipurile, este prea devreme de monitorizat o strategie care a fost aprobată abia la sfârșitul anului 2004. Argumentul este fals și aceasta din cauza că în titlul documentului pe care noi îl analizăm figurează anume perioada **2004-2006**, iar 90% din acțiunile din planul pentru implementarea

---

<sup>1</sup> Legea Republicii Moldova „Cu privire la aprobarea SCERS” nr.398-XV din 02/12/04.

Strategiei trebuiau să înceapă sau chiar finalizate în 2004. Aflându-ne aproape de ecuatorul perioadei pentru care este presupusă implementarea SCERS, este firesc să ne interesăm care sunt rezultatele intermediare. În plus, monitorizarea timpurie permite identificarea unor slăbiciuni existente în SCERS care ar putea fi înlăturate în procesul de actualizare.

Ultimul motiv care ar putea fi invocat pentru a pune la îndoială oportunitatea monitorizării ar fi că instituțiile financiare internaționale încă nu au acordat creditele promise pentru implementarea SCERS. Acest argument este doar parțial adevărat, deoarece realizarea unui mare număr din acțiunile prevăzute în SCERS nu implică resurse financiare mari și implementarea lor putea să înceapă indiferent de relațiile cu donatorii externi.

Alături de aceasta, instituțiile financiare internaționale nu se lasă încântate de retorică, chiar de o retorică plasată în cadrul SCERS. Deși acest document este scris mult mai bine comparativ cu alte strategii elaborate în Republica Moldova, numai acțiunile concrete vor convinge instituțiile financiare internaționale de seriozitatea Republicii Moldova în ceea ce privește dezvoltarea socială și creșterea economică bazate pe SCERS. Deocamdată, atitudinea instituțiilor financiare internaționale vizavi de capacitățile guvernului de implementare a SCERS poate fi caracterizată drept „optimism moderat”<sup>2</sup>.

### Ce anume trebuie monitorizat?

SCERS este un document voluminos și complex, care prevede realizarea a mai bine de 300 de acțiuni în peste 40 de domenii și arii de specializare. Lista indicatorilor de monitorizare conține circa 170 de poziții. Evident că monitorizarea unei asemenea strategii ample este dificilă și presupune cumulearea eforturilor mai multor organizații specializate în diferite domenii. Studiul de față se limitează la măsurile strategice adoptate de guvern pentru reducerea sărăciei pe unele segmente de politici economice și de politici conexe: monetară, bugetar-fiscală, reforme structurale și administrative, comerciale. Acțiunile întreprinse în sfera socială (educație, sănătate, asigurare și asistență socială, politica de tineret, piața muncii) nu sunt urmărite în acest studiu.

Sunt identificate acele măsuri întreprinse de guvern care contravin textului sau spiritului SCERS. În situația ideală, urmărirea procesului de implementare de către agențiile responsabile ar trebui făcută pe baza Matricei Politicilor, dar această matrice este abia în proces de precizare și armonizare.

De altfel, însuși faptul că la începutul lunii mai 2005 Matricea Politicilor încă nu exista în varianta sa finală este o deficiență semnificativă în procesul de implementare a SCERS. În sfârșit, în măsura datelor statistice disponibile, va fi trasată evoluția indicatorilor de monitorizare care se conțin în anexa nr.5 a Strategiei.

---

<sup>2</sup> Optimismul moderat al Instituțiilor Breton Woods transpare din Joint Staff Advisory Note for the Poverty Reduction Strategy, Republic of Moldova, IMF and World Bank, November 2, 2004.

## NOTE METODOLOGICE

Realizarea acestui studiu de monitorizare a Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei a fost complicată de o serie de factori:

- Obiectivele pe termen mediu, acțiunile și măsurile prioritare stipulate în SCERS în multe cazuri sunt definite ambiguu și nu permit o cuantificare satisfăcătoare;
- Lipsesc nivele-țintă intermediare (2004 și 2005) și finale (2006) pentru majoritatea indicatorilor de monitorizare a SCERS (anexa 5 din SCERS);
- Nu este asigurat accesul liber și în timp util a publicului larg la informațiile compilate de instituțiile publice – ministere, departamente, administrația publică locală, organele de control;
- Aflați în campanie electorală, oficialii publici au evitat discuțiile pe marginea SCERS, „până la clarificarea situației”;
- Informația statistică necesară este dispersată pe variate instituții și nu toată este centralizată de către Departamentul de Statistică și Sociologie; ministerele „de linie” nu întotdeauna pun la dispoziția publicului informația existentă;
- Se face simțită lipsa de comunicare între diferite structuri implicate în procesul de monitorizare;
- Departamentul de Statistică și Sociologie nu oferă în mod operativ informația necesară pentru analize;
- Nu există încă metodologia necesară pentru măsurarea tuturor indicatorilor incluși în SCERS<sup>3</sup>.

Atunci când pe parcursul anului 2005 va fi efectuată evaluarea intermediară a SCERS, organizațiile societății civile ar trebui să insiste ca factorii care împiedică monitorizarea publică să fie înlăturați. Obiectivele și măsurile prioritare trebuie precizate pentru a fi cuantificabile. Trebuie incluse ținte intermediare și finale ale indicatorilor de monitorizare SCERS. Evident, nu este realist de așteptat înlăturarea tuturor barierelor, deoarece unele dintre ele fac parte din cultura birocratică<sup>4</sup> predominantă în Republica Moldova sau se datorează unor factori instituționali de profunzime care nu pot fi repede anihilați.

---

<sup>3</sup> De exemplu, oficiile statistice teritoriale și Departamentul de Statistică și Sociologie încă nu dispun de metodologia pentru calcularea „Produselor Interne Brute” raionale sau a investițiilor în profil raional. În plus, utilitatea analitică a acestor doi indicatori este discutabilă, în timp ce costurile de „administrare statistică” ar fi mari. Produsul Brut Regional are sens numai pentru regiuni mari, diversificate din punct de vedere economic și nu pentru raioane formate din câteva sate.

<sup>4</sup> În această cercetare noțiunile de „birocrăție” și „birocratic” sunt utilizate fără a li se conferi un înțeles negativ, ci în sensul teoriei opțiunilor publice („public choice theory”) și se referă la procedurile administrative.

## **I. PARTICIPAREA PUBLICĂ ÎN IMPLEMENTAREA SCERS**

### **Cum funcționează cadrul instituțional-organizatoric SCERS?**

Instituțiile și organele implicate în procesul de monitorizare și participare sunt determinate de SCERS în capitolul VIII. Structura instituțională este relativ simplă și ar trebui să funcționeze bine. Dar din punct de vedere organizatoric și ierarhic prevederile sunt prea generale și urmează încă a fi precizate. În particular, nu sunt clare următoarele aranjamente instituționale:

- Există sau nu regulamente-tip de funcționare a unităților de monitorizare în interiorul ministerelor și serviciilor? Dacă nu, cum vor fi reglementate interacțiunile unităților de monitorizare cu alți actori implicați în procesul de implementare?
- Care sunt procedurile și perioadele de raportare ale unităților de monitorizare către actorul ierarhic superior - Ministerul Economiei?
- Cum vor comunica și interacționa unitățile de monitorizare din cadrul ministerelor cu lucrurile de lucru ale Consiliului de Participare?
- Cum va fi asigurată integritatea circuitului informațional și schimbul rapid de documente între actori?
- Cum va fi asigurată legătura inversă de la participanții la procesul de monitorizare SCERS către decidenții de politică?
- Care vor fi indicatorii calitativi și cantitativi de evaluare a participării publice?
- Care este rolul Parlamentului în ansamblu și a comisiilor parlamentare în procesul de monitorizare SCERS? Legea cu privire la aprobarea SCERS prevede numai că guvernul va prezenta Parlamentului un raport anual de activitatea asupra mersului de implementare a SCERS.

Rolul de coordonator al implementării, monitorizării, evaluării și actualizării anuale a Strategiei va fi îndeplinit de Consiliul Național SCERS, condus de Președintele Republicii Moldova (paragraf 608). Această prevedere ar putea să vină în contradicție cu faptul că rolul de coordonator în procesul de implementare SCERS revine Ministerul Economiei (paragraf 604, 616) și să genereze rivalități instituționale inutile. Consiliul Național nu a ținut nici o ședință publică în 2005 și nu este cunoscută componența acestuia. În conformitate cu paragraful 608 din SCERS, Ministerul Economiei urma să elaboreze, iar Consiliul Național SCERS să aprobe planul anual de implementare a Strategiei. Un asemenea document, din câte am reușit să aflăm de la responsabilii Ministerului, încă nu este definitivat, dar în proces de elaborare se află un Plan de Acțiuni Prioritare.

În Strategie este prevăzut că pe lângă Ministerului Economiei va fi creată o Unitatea de Monitorizare a Implementării SCERS (UMIS). La insistența Ministerului Economiei, s-a renunțat la ideea creării UMIS ca structură separată de Minister. Nu este clar dacă donatorii au acceptat acest lucru. Toate competențele UMIS în monitorizarea implementării au fost atribuite Departamentului Politici Macroeconomice din cadrul Ministerului Economiei. Un grup tehnic format din 9 experți naționali și 3 experți internaționali oferă Ministerului Economiei și altor ministere și departamente asistența necesară pentru elaborarea planurilor anuale și monitorizare. Argumentul renunțării la crearea unității separate a fost acela de a consolida mai degrabă capacitățile

Ministerului propriu-zis decât ale unei structuri separate, al cărui viitor este incert<sup>5</sup>. Deși argumentul este plauzibil, decizia a fost luată în condiții obscure.

Conform Strategiei, în ministere și departamente urmau să fie create unități de monitorizare sectorială a SCERS. Crearea lor este prevăzută și de o hotărâre recentă de guvern<sup>6</sup>. În conformitate cu hotărârea guvernamentală, unitățile de monitorizare vor avea drept sarcină supravegherea și evaluarea procesului de implementare a politicilor sectoriale și a rezultatelor finale și intermediare a politicilor și acțiunilor din SCERS. Unități propriu-zise (ca structuri distincte în cadrul ministerelor) nu au fost formate, dar activează grupurile de experți ministeriali care au lucrat la procesul de elaborarea a SCERS. Aceste grupuri lucrează asupra elaborării planurilor anuale sectoriale și sunt implicate în elaborarea versiunii finale a Matricei Politicilor.

Conform hotărârii menționate, autoritățile publice centrale și locale vor prezenta Ministerului Economiei anual până la data de 25 ianuarie informația privind impactul politicii asupra reducerii sărăciei în sferile lor de competență. Ministerul Economiei urmează să generalizeze materialele recepționate și să prezinte Guvernului până la data de 1 februarie raportul privind impactul politicii asupra reducerii sărăciei în anul precedent. Acest aranjament este puțin probabil să funcționeze și aceasta din următoarele cauze:

- Către 25 ianuarie în cadrul agențiilor guvernamentale încă nu există informația statistică totalizatoare pentru anul precedent;
- Fiecare agenție va înțelege în mod diferit noțiunea de „sărăcie” și nu va fi în stare să identifice impactul dacă nu va dispune de date statistice dezagregate pe sferile sale de competență de la Biroul de Statistică;
- În Moldova nu există nici o metodologie de evaluare a impactului politicilor asupra reducerii sărăciei și nu este realist de așteptat ca agențiile guvernamentale luate separat să dispună de expertiza necesară pentru elaborarea metodologiei;

Cea mai dificilă este situația cu monitorizarea SCERS la nivelul administrației publice locale. Capacitățile primăriilor pentru monitorizarea politicilor sunt foarte reduse. La nivelul administrațiilor raionale, funcțiile de monitorizare au fost atribuite direcțiilor economice de pe lângă consiliile raionale. Deși dispun de mai multe resurse umane decât primăriile, capacitățile analitice și statistice regionale sunt slabe. Se poate afirma că la nivelul administrației publice locale consolidarea capacităților de monitorizare a SCERS nu a avansat defel.

Consiliul de Participare a ținut o ședință. Din componența Consiliului fac parte reprezentanți ai societății civile, ai sectorului privat și ai guvernului. Consiliul de Participare a elaborat și a propus Ministerului Economiei „Conceptul cu privire la participarea la implementarea, monitorizarea, evaluarea SCERS”. Conceptul prevede câteva nivele de participare și o strategie de comunicare cu publicul.

SCERS prevede că după aprobarea documentului urmau să fie acțiuni de prezentare publică a SCERS (paragraf 60). S-a putut constata că prezentarea publică a documentului a fost satisfăcătoare. De asemenea, urmau să fie identificate căi și modalități de participare a publicului la etapa de implementare și care să fie incluse în

---

<sup>5</sup> Au fost înregistrate precedente care sprijină această poziție. Unitatea de Monitorizare a Politicilor și Sărăciei, creată cu ajutorul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (și care, apropo, urma să joace un rol important de asigurare a suportului analitic în procesul de implementare a SCERS) în prezent efectiv nu mai funcționează.

<sup>6</sup> Hotărârea Guvernului Republicii Moldova „Cu privire la ajustarea programelor de dezvoltare economică și socială și a planurilor de acțiuni la obiectivele, prioritățile și politicile expuse în Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei” nr.116 din 03/02/2005.

Matricea Parteneriatului. În actuala structură instituțională nu este clar cine este actorul responsabil de pregătirea Matricei și la ce fază se află această Matrice.

### Există o campanie efectivă de comunicare și consultare cu publicul?

SCERS prevede (paragraf 605) că autoritățile locale și ministerele de resort vor coopera cu societatea civilă și cu sectorul privat în procesul de implementare a SCERS. Guvernul a afirmat cu diferite ocazii că desfășoară consultații în procesul elaborării bugetului și a altor acte legislative importante. În realitate, consultațiile adeseori par a fi mai degrabă un proces de lobby clasic. „Consultațiile” nu sunt documentate nicăieri, presa la ele nu asistă, iar mecanismul de selectare a partenerilor pentru „consultații” nu este clar. Recent importante decizii au fost luate într-o manieră absolut ne-transparentă, fiind evitate nu doar consultațiile cu societatea civilă, dar până și informarea adecvată a deputaților din Parlament! În particular, dezbateri aprinse în rândurile deputaților Parlamentului a provocat propunerea (acceptată de majoritate!) de scutire a doi investitori internaționali care vor construi centrale electrice regionale în Moldova de obligația de achitare a TVA la importul utilajelor și materialelor necesare. Această decizie va costa bugetul de stat mai bine de 50 de milioane euro. În acest caz este vorba nu numai de lipsa de transparență, dar și de ignorarea obiectivului prevăzut în SCERS de raționalizare a sistemului de facilități fiscale acordate (paragraf 195).

Contrar obligațiilor asumate în mod expres în SCERS, importante strategii sectoriale au fost elaborate ulterior de către Guvern fără ca societatea civilă și alți parteneri de dezvoltare să fie consultați sau implicați. Exemplul cel mai notoriu este Programul Național „Satul Moldovenesc”. În pofida faptului că documentul este coerent, experții din Moldova au vorbit despre Program ca despre un instrument electoral al partidului comuniștilor.

Programul Național „Statul Moldovenesc” a fost elaborat și adoptat într-o manieră ne-transparentă, cu utilizarea instrumentelor administrative și a mecanismului „vertical” de luare a deciziilor. Nu au existat dezbateri publice sau consultări cu participarea societății civile, a experților independenți și a comunității donatorilor internaționali. Comunitățile locale au fost obligate să elaboreze în „regim de urgență” strategii de dezvoltare locală, integrate ulterior de autoritățile raionale în „strategii” raionale. Guvernul a compilat și a procesat documentul final pe baza acestor contribuții și pe baza sugestiilor venite de la ministerele de ramură, în primul rând de la Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

Fiind elaborat într-o manieră centralizată, Programul Național „Satul Moldovenesc” reflectă mai degrabă viziunea guvernului asupra dezvoltării rurale decât a beneficiarilor ca atare. Costurile implementării sunt fantastic de înalte și nu este asigurată o legătură cu Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu. Puține organizații neguvernamentale locale au auzit ceva despre acest Program, fără a mai vorbi de participarea la procesul de elaborare. Modalitatea în care a fost scris Programul Național „Satul Moldovenesc” contravine în mod flagrant prevederilor exprese ale SCERS, care stipulează că „programele adresate populației rurale sărace vor fi elaborate de comun acord cu ONG-urile și instituțiile internaționale” (paragraf 446).

SCERS prevede (paragraf 605) că implementarea unor activități prevăzute în Strategie să fie delegată ONG-urilor relevante. Până în prezent nu au fost purtate discuții în vederea identificării unor asemenea ONG-uri sau a acțiunilor posibile de fi trecute sub responsabilitatea ONG-urilor. În același timp, în Moldova există organizații consolidate în domeniul ecologic, asistenței sociale, administrației publice locale.

Fiind abia la început de cale, Guvernul nu a publicat încă un raport asupra evoluției procesului de implementare a Strategiei. Informația despre funcționarea instituțiilor create pentru implementare și monitorizare este dispersată și inaccesibilă pentru

publicul larg. În asemenea condiții, nu se poate afirma că Guvernul ar urmări o strategie efectivă de comunicare cu publicul vizavi de procesul implementării Strategiei.

Chiar din contra, în 2004 și 2005 Departamentul de Statistică și Sociologie a primit indicații de la Guvern și Președinție pentru ca să limiteze volumul de informație statistică pus la dispoziția publicului. În particular, a fost interzisă publicarea datelor cu privire la restanțele salariale. Aceste ingerințe administrative contravin în mod flagrant prevederilor Strategiei în ceea ce privește comunicarea cu publicul, implicarea societății civile în monitorizare și consolidarea capacităților statisticii naționale (capitolele 8.3 și 8.4).

## II. SCERS – CADRU POLITIC SUPREM

### Prioritățile SCERS

SCERS stabilește următoarele șapte priorități:

- (i) sectorul privat;
- (ii) administrația publică;
- (iii) protecția socială;
- (iv) sănătatea și educația;
- (v) infrastructura;
- (vi) dezvoltarea regională;
- (vii) mediul ambiant.

Aceste priorități sunt definite prea ambiguu pentru a fi analizate în mod obiectiv și sunt prea multe la număr pentru a fi chiar „priorități”. De fapt, ele reprezintă mai degrabă niște sectoare prioritare, decât sarcini prioritare. În următoarele etape ale SCERS va fi necesară detalierea lor din punct de vedere a impactului asupra sărăciei și raționalizarea acestora. De asemenea, trebuie să fie clar formulate seturi de indicatori care ar permite analiza impactul politicilor implementate în fiecare din aceste sectoare prioritare asupra sărăciei. În actuala formulare, nu este posibil de determinat în mod riguros cum sunt reflectate prioritățile în bugetele publice.

### SCERS și dezvoltarea pe termen lung

Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei stabilește cadrul politic de dezvoltare pe termen mediu. Obiectivele urmărite pentru acest orizont de timp sunt:

- (i) creșterea economică durabilă și cuprinzătoare;
- (ii) reducerea sărăciei și a inechității, extinderea participării celor săraci la dezvoltarea economică;
- (iii) dezvoltarea resurselor umane

Realizarea acestora va crea condițiile necesare pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare pe termen lung incluse în SCERS. De fapt, în SCERS pot fi identificate două seturi paralele de obiective pe termen lung. Primul este reprezentat de Obiectivele Milenare ale Dezvoltării (obiective globale). Al doilea set de obiective pe termen lung derivă din Constituția Republicii Moldova și din Programul de activitate a precedentului guvern „Renașterea economiei – renașterea țării” (obiective naționale).

**A.** La Summitul ONU din septembrie 2000 a fost adoptată Declarația Milenară care stabilește prioritățile de dezvoltare ale omenirii la răscrucea mileniilor doi și trei. După o serie de consultări cu organisme internaționale din sistemul ONU, precum și cu FMI, Banca Mondială și OCDE, Adunarea Generală a ONU a adoptat Obiectivele Milenare ale Dezvoltării (OMD) ca componente ale Declarației Milenare. Moldova a semnat Declarația Milenară, asumându-și astfel obligația adaptării și realizării OMD.

Obiectivele Milenare ale Dezvoltării urmează să fie realizate până în anul 2015. În cazul Republicii Moldova, majoritatea obiectivelor sunt realizabile, dar ele presupun crearea unui mediu instituțional mai favorabil și consolidarea capacităților pentru monitorizare. Cele opt obiective generale sunt redată în continuare.

- (i) Eradicarea sărăciei și foamei;

- (ii) Accesul universal la educația primară
- (iii) Promovarea egalității genurilor și împuternicirea femeilor
- (iv) Reducerea mortalității infantile
- (v) Îmbunătățirea sănătății materne
- (vi) Combaterea HIV/SIDA, malariei și altor boli
- (vii) Asigurarea durabilității mediului
- (viii) Dezvoltarea parteneriatelor globale pentru dezvoltare.

Fiecare obiectiv este precizat în sarcini, realizarea cărora este urmărită prin intermediul unor indicatori de control intermediari și finali. Sarcinile și indicatorii au fost adaptați la condițiile și necesitățile Republicii Moldova, deoarece în forma lor originală ele nu erau integral relevante pentru noi. O parte importantă din acești indicatorii, dar nu toți, sunt incluși în indicatorii de monitorizare a SCERS. Se poate afirma că este realizată o legătură satisfăcătoare între cadrul strategic de dezvoltare pe termen mediu (SCERS) și obiectivele naționale de dezvoltare pe termen lung (OMD), dar OMD pot fi în continuare precizate și adaptate. În tabelul 1 sunt ilustrate țintele intermediare OMD pentru 2006 reflectate în SCERS și evoluțiile pentru 2003-2004.

*tabelul 1 Sarcinile de realizare a OMD pentru termen mediu*

| Sarcina                                                                                 | Nivelul de reper în 2002      | Nivelul intermediar pentru 2006 | Evoluții 2003-2004 | Nivelul țintă pentru 2015 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------------|--------------------|---------------------------|
| micșorarea numărului de oameni cu venit zilnic sub 2,15 dolari (la PPC)                 | 39,8%                         | 28%                             | 28,9%              | 18,0                      |
| majorarea ratei încadrării nete în învățământul gimnazial                               | 88,0%                         | 88,9%                           | ?                  | 100%                      |
| diminuarea ratei mortalității copiilor în vîrstă de pînă la 5 ani                       | 18,3 (la 1000 copii)          | 15,0                            | 17,8               | 8,4                       |
| diminuarea ratei mortalității infantile                                                 | 14,7 (la 1000 de născuți-vii) | 12,1                            | 14,3 și 12,3       | 6,3                       |
| creșterea ponderii copiilor în vîrstă de pînă la 2 ani vaccinați împotriva rujeolei     | 99,2%                         | 100%                            | ?                  | 100%                      |
| micșorarea ratei mortalității materne                                                   | 28,0 (la 100.000 nașteri)     | 23,0                            | 21,9               | 13,3                      |
| asistarea tuturor nașterilor de către personal medical calificat                        | 99%                           | 100%                            | ?                  | 100%                      |
| reducerea incidenței HIV/SIDA                                                           | 4,66 (la 100.000 locuitori)   | 4,0                             | ?                  | 3,2                       |
| reducerea incidenței HIV printre populația cu vârste între 15-24 de ani                 | 6,0                           | 4,9                             | ?                  | 4,0                       |
| reducerea ratei mortalității asociate cu tuberculoză                                    | 15,8 (la 100.000 locuitori)   | -                               | ?                  | 7,0                       |
| creșterea ponderii terenurilor acoperite de pădure                                      | 10,3%                         | 11,0%                           | ?                  | 13,2%                     |
| creșterea ponderii ariilor naturale protejate pentru conservarea diversității biologice | 1,96%                         | 2,1%                            | ?                  | 2,4 %                     |
| majorarea ponderii populației cu acces durabil la surse îmbunătățite de apă             | 38,5%                         | 47,7%                           | ?                  | 68,5%                     |

Surse: SCERS

După cum se poate vedea, lipsește informația statistică cu privire la majoritatea indicatorilor pentru 2003-2004. Ținând cont de faptul că acești indicatori sunt foarte importanți, se poate afirma că acesta este un neajuns semnificativ care trebuie înlăturat în procesul de implementare SCERS.

**B.** Al doilea set (național) de obiective de dezvoltare pe termen lung se rezumă la următoarele:

- (i) Dezvoltarea durabilă și social orientată;
- (ii) Reintegrarea țării (soluționarea problemei transnistrene);
- (iii) Integrarea europeană.

Dezvoltarea durabilă și social orientată (obiectivul I) este o formulare prea generală pentru a putea constata la ce etapă se află Moldova pe calea realizării lui.

Negocierile în jurul problemei transnistrene (obiectivul II) au intrat într-o perioadă de stagnare definitivă pe parcursul anilor 2004-2005. Situația este explicată de factori obiectivi, dintre care cel mai important este schimbarea viziunii politice a Republicii Moldova asupra naturii conflictului transnistrean și asupra modelului politic după care trebuie căutată soluția. Această viziune intră în contradicție cu interesele liderilor separatiști și cu ale țărilor garante. Este de așteptat ca în 2005 să asistăm la schimbarea formatului de negocieri. De asemenea, se pregătește adoptarea unei legi organice care va reglementa statutul regiunii transnistrene în componența Republicii Moldova. Adoptarea unei asemenea legi era de mult necesară și din momentul în care va deveni efectivă se va putea vorbi de un pas important făcut de Chișinău în direcția atingerii obiectivului II al SCERS. Totodată, este important de asigurat integrarea populației transnistrene în procesele din societatea moldovenească, inclusiv în procesul SCERS.

În 2004 guvernul a avansat considerabil în direcția obiectivului III, negociind și încheind cu Comisia Europeană un Plan de Acțiuni Individual Republica Moldova – Uniunea Europeană. Planul nu prevede în mod explicit aderarea Moldovei la UE, dar este o bază foarte bună pentru apropierea politică și economică a Moldovei de UE în următorii 3 ani. Guvernul intenționează să elaboreze un program național de măsuri pentru implementarea Planului de Acțiuni. Planul prevede, printre altele, implementarea adecvată a SCERS drept sarcină prioritară în domeniul reformelor economice și dezvoltării sociale și prin urmare poate fi considerată drept una din condițiile puse de UE pentru avansarea relațiilor cu Moldova. În general, foarte multe dintre obiectivele economice și sociale din Planul de Acțiuni Moldova-UE sunt similare cu cele din SCERS. Un semn de bun augur este faptul că noul parlament ales al Republicii Moldova și-a început lucrările prin aprobarea unanimă a declarației politice de integrare europeană.

### Corelarea SCERS cu alte strategii naționale

Este prevăzut ca SCERS să fie cadrul politic suprem pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova (paragraf 1) și instrument de coordonare a politicilor sectoriale (paragraf 60). În Strategie este indicat în mod expres că programele de dezvoltare economică și socială existente urmează să fie ajustate la prevederile Strategiei. Articolul 3 al Legii cu privire la aprobarea SCERS acorda Guvernului un termen de 1 lună pentru actualizarea programelor de dezvoltare și a planurilor de acțiuni.

Deocamdată nu au fost publicate careva programe guvernamentale actualizate. În total în Republica Moldova sunt în vigoare circa 350 de strategii, programe, planuri, concepții de activitate și alte documente cu caracter strategic în variate domenii. Este extrem de dificil de analizat câte dintre aceste documente programatice nu corespund SCERS.

În conformitate cu prevederile SCERS, noile programe și proiecte la nivel național, local și sectorial urmează să se conformeze la Strategie și să contribuie la realizarea obiectivelor pe termen mediu și lung. Cele mai importante documente elaborate după aprobarea SCERS sunt Strategia comună a Guvernului și Băncii Naționale a Moldovei cu privire la dezvoltarea sectorului financiar pentru 2005-2010, Strategia Națională de Combatere a Corupției și Programul Național „Satul Moldovenesc”.

Strategia comună a Guvernului și a BNM cu privire la dezvoltarea sistemului financiar corespunde practic integral obiectivelor SCERS. Documentul este foarte detaliat, bine argumentat și dezvoltă toate prevederile importante din SCERS în ceea ce privește politicile macroeconomice și de supraveghere bancară. Strategia cu privire la dezvoltarea sistemului financiar conține două anexe importante: Planul de acțiuni (în care din păcate lipsesc sursele financiare și costurile de implementare ale acțiunilor) și Declarația cu privire la politicile comune ale Guvernului și Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2005. Este important de remarcat faptul că funcțiile de coordonare în ceea ce privește monitorizarea strategiei și a declarației cu privire la politicile comune au fost atribuite Ministerului Economiei, care este și coordonatorul implementării SCERS.

Strategia Națională de Combatere a Corupției nu a fost accesibilă pentru analiză și nu putem spune prea multe lucruri despre congruența ei cu SCERS. Cât privește Programul „Satul Moldovenesc”, unele prevederi ale sale contrazic în mod evident SCERS (vezi tabelul 2).

tabelul 2 Compararea SCERS cu Programul Național „Satul Moldovenesc”

| Problema                                            | PNSM                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | SCERS                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|-----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Consolidarea terenurilor agricole</i>            | Acordarea asistenței metodologice și practice la organizarea și amenajarea (consolidarea) terenurilor agricole <sup>7</sup>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Consolidarea terenurilor se va produce în baza unui studiu special, efectuat cu asistență tehnică internațională (paragraf448)                                                                                                                                                              |
| <i>Dimensiunile optime ale entităților agricole</i> | Crearea unor formațiuni agricole optime și eficiente prin consolidarea terenurilor în fiecare localitate din republică <sup>8</sup>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Nu există o singură mărime optimă a exploatațiilor agricole. La identificarea dimensiunilor și formei organizațional-juridice, producătorii agricoli vor lua în considerare combinația de obiective, resurse, oportunități și alte circumstanțe specifice pentru fiecare caz (paragraf430). |
| <i>Reglementarea activităților</i>                  | Exemple de acțiuni plasate sub responsabilitatea Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare:<br><ul style="list-style-type: none"> <li>• Organizarea, desfășurarea și monitorizarea campaniei de contractare a materiei prime agricole de către întreprinderile din industria alimentară<sup>9</sup>;</li> <li>• Stabilirea unor relații economice reciproc avantajoase între producătorii și prelucrătorii de materie primă<sup>10</sup>;</li> <li>• Selectarea gospodăriilor agricole care vor produce și comercializa</li> </ul> | Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare va fi restructurat prin schimbarea rolului acestuia de la cel executiv la cel de facilitare și reglementare minimă (paragraf442).                                                                                                          |

<sup>7</sup> Pagina 69, planul de acțiuni al PNSM, acțiunea nr.1;

<sup>8</sup> Idem;

<sup>9</sup> Pagina 72, planul de acțiuni al PNSM, acțiunea nr.24;

<sup>10</sup> Page 72, plan of actions, action nr.27;

|                                                                                   |  |
|-----------------------------------------------------------------------------------|--|
| produse conform tehnologiilor<br>ecologice și susținerea acestora <sup>11</sup> ; |  |
|-----------------------------------------------------------------------------------|--|

Sursa: UNDP, An essay on the correlation of the National Program “Moldovan Village” with the Economic Growth and Poverty Reduction Strategy Paper, [www.undp.md](http://www.undp.md)

---

<sup>11</sup> Page 70, plan of actions, action nr.8;

### III. ÎNDEPLINIREA UNOR MĂSURI STRATEGICE ALE SCERS

#### Problema sărăciei

Deși în SCERS este efectuată o analiză destul de detaliată a sărăciei, multe din elementele acestui fenomen rămân deocamdată necunoscute. Chestiunile cele mai dificile sunt legate de următoarele aspecte:

- Datele statistice utilizate în SCERS pentru analiza sărăciei sunt învechite, ele fiind obținute pe baza Sondajului Bugetelor Gospodăriilor Casnice realizat în 2002. Ținând cont de dinamica foarte rapidă a indicatorilor sărăciei în 1997-2002, în 2003-2004 indicatorii sărăciei puteau să se schimbe semnificativ, astfel încât guvernul azi să-și construiască politicile pe o bază analitică puțin relevantă. Conform estimărilor noastre, sărăcia calculată pe baza metodologiei utilizate de Unitatea de Monitorizare a Politicilor și Sărăciei (pragul național de sărăcie absolută) s-a redus semnificativ în 2003 (vezi anexa).
- Întrebări importante sunt legate de metodologia de definire a pragului sărăciei. Pragurile utilizate de Unitatea de Monitorizare a Sărăciei și Politicilor par a fi nerealist de scăzute. În pofida multitudinii de praguri ale sărăciei utilizate în Republica Moldova (unul elaborat de UMSP, altul de Ministerul Muncii și Protecției Sociale și unul de Departamentul de Statistică și Sociologie), nici unul dintre ele nu este utilizat în mod oficial.
- Nu este clar cum a influențat calitatea datelor statistice (problemele de eșantionare) faptul că recensământul general al populației a fost efectuat abia la sfârșitul anului 2004.

Efectuarea recensământului general al populației este o premisă importantă pentru sporirea fiabilității bazelor de date utilizate pentru diagnosticarea sărăciei și pentru eșantionare. În prezent Ministerul Economiei lucrează pentru elaborarea unei noi metodologii de calculare a indicatorilor sărăciei. Experții internaționali au acordat în 2004-2005 asistență tehnică pentru îndeplinirea acestei sarcini. Guvernul nu a întreprins deocamdată cercetări calitative („calitative” ca antonim pentru „cantitative”) pentru a diagnostica sărăcia.

În conformitate cu prevederile SCERS, UMPS urma să elaboreze și să pună la dispoziția publicului larg baza de date integrată asupra sărăciei. Această sarcină nu a fost îndeplinită. Mai mult ca atât, UMPS nu mai este funcțională, finanțarea acestei unități fiind întreruptă. În prezent de indicatorii de sărăcie se ocupă DSS care utilizează o altă metodologie decât cea folosită de UMPS pe parcursul activității sale. Nu este clar cum Guvernul intenționează să asigure comparabilitatea inter-temporală a indicatorilor sărăciei calculați la praguri diferite.

#### Stabilitatea macroeconomică

În SCERS a fost făcută prognoza macroeconomică pentru anul 2004. Trebuie de remarcat că realizarea unor previziuni macroeconomice cu o doză mare de confidență în Republica Moldova este o sarcină deosebit de complicată. Ponderele agriculturii în economie este mare, iar producția acestui sector este extrem de volatilă. Sistemul de producție industrială în proporție de 50% este reprezentat din ramuri care depind de rezultatele agricole (produsele alimentare, băuturile alcoolice și nealcoolice, produsele de tutungerie). Intrările de valută de peste hotare de asemenea influențează în mod imprevizibil mediul macroeconomic. Diversificarea insuficientă a piețelor externe de

desfacere adaugă incertitudine. Din aceste cauze, prognoza macroeconomică inclusă în SCERS pentru anul 2004 s-a realizat numai parțial (vezi tabelul 3)

tabelul 3 Realizarea prognozei macroeconomice din SCERS, 2004

| Indicatorul                                                         | Prognoza<br>2004 | Efectiv<br>2004 | 2003  | 2004/2003 |
|---------------------------------------------------------------------|------------------|-----------------|-------|-----------|
| Rata de creștere a PIB, %                                           | 6,0              | 7,3             | 6,6   | ↗         |
| Creșterea producției industriale, %                                 | 12,0             | 6,9             | 15,6  | ↘         |
| Creșterea volumului serviciilor prestate populației, %              | 7,0              | 5,4             | 12,5  | ↘         |
| Creșterea producției agricole, %                                    | 7,5              | 20,4            | -14,1 | ↗         |
| Creșterea exporturilor, %                                           | 14,0             | 24,8            | 11,2  | ↗         |
| Creșterea importurilor, %                                           | 9,0              | 26,5            | 27,2  | ↘         |
| Creșterea investițiilor capitale, %                                 | 13,0             | 8,0             | 7,0   | ↗         |
| Rata anuală a inflației, decembrie-decembrie, %                     | 9,0              | 12,5            | 15,7  | ↘         |
| Creșterea volumului creditelor bancare acordate, %                  | 34,8             | 22,2            | 44,0  | ↘         |
| Deficitul comercial, % PIB                                          | -27,6            | -28,2           | -30,5 | ↗         |
| Afluxul transferurilor de venituri din muncă de peste hotare, % PIB | 17               | 18,3            | 16,9  | ↗         |
| Deficitul contului curent, % PIB                                    | -7,7             | -4,7            | -6,7  | ↗         |
| Veniturile bugetului public, % PIB                                  |                  | 36,1            | 34,7  | ↗         |
| Cheltuielile bugetului public, % PIB                                |                  | 36,5            | 33,8  | ↗         |

Note: ↗ - evoluție pozitivă, ↘ - evoluție negativă;

Surse: DSS, BNM;

Este încurajator faptul că PIB a crescut mai mult decât inițial se prognoza. În ultimii cinci ani PIB a cumulat o creștere de 34%, dar calitatea și durabilitatea acestei creșteri sunt discutabile. Există și alte cauze pentru îngrijorare. Deosebit de nefavorabilă este evoluția inflației, care în ultimii doi ani a depășit nivelul „psihologic” de 10%. Tendințele din primul trimestru al anului curent nu inspiră prea mult optimism, existând riscul ca și în 2005 rata anuală a inflației să depășească pragul de 10%.

## Politica fiscală și bugetară

### Politică fiscală

Obiectivele pe termen mediu și lung a politicii fiscale în SCERS sunt:

1. asigurarea stabilității și previzibilității veniturilor publice, în special a încasărilor fiscale, în scopul onorării depline a obligațiilor bugetare;
2. asigurarea echității fiscale, a stabilității și transparenței legislației fiscale;
3. stimularea activității economice, în special prin încurajarea dezvoltării micului business, atragerea investițiilor atât străine, cât și a celor autohtone în economia națională, crearea noilor locuri de muncă etc.

Pentru realizarea acestor obiective, au fost prevăzute mai multe acțiuni. Guvernul a respectat unele prevederi din SCERS asupra politicii fiscale pentru anul 2005 și le-a încălcat pe altele.

Ca urmare a adoptării versiunii noi a articolului 49 al Codului Fiscal mai bine de 1800 de agenți ai micului business s-au adresat inspectoratului fiscal pentru scutirea de impozitul pe venit. Cotele de impozitare a veniturilor au fost optimizate după cum a fost prevăzut, cu scopul reducerii presiunii fiscale și extinderii bazei fiscale (deși este discutabil că anume impozitul pe venituri ar determina opțiunea firmelor de a activa „la negru”, reducerea cotelor contribuțiilor de asigurări sociale urmând să aibă probabil un efect mai puternic).

Pe de altă parte, nu au fost respectate alte obligații, în particular cele asumate referitor la TVA (vezi tabelul 4).

tabelul 4 Politica fiscală: compararea prevederilor SCERS cu politica adoptată pentru 2005

| SCERS                                                                                                                                                                                                               | Politica fiscală                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Majorarea scutirilor personale acordate persoanelor fizice la impozitul pe venit la 3960 lei în 2005                                                                                                                | + (Codul Fiscal, articolul 33)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| Majorarea scutirilor acordate pentru persoanele întreținute (copii, părinți, alți membri ai familiilor, etc.) la 600 lei anual în 2005                                                                              | + (Codul Fiscal, articolul 35)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| Micșorarea cotelor la impozitul pe venitul persoanelor fizice                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• 9% (10% în 2004) din venitul anual impozabil ce nu depășește suma de 16200 lei;</li> <li>• 14% (15% în 2004) din venitul anual impozabil ce depășește suma de 16200 lei și nu depășește suma de 21000 lei;</li> <li>• 20% (22% în 2004) din venitul anual impozabil ce depășește suma de 21000 lei;</li> </ul> (Codul Fiscal, articolul 15)                              |
| Micșorarea cotelor la impozitul pe venitul persoanelor juridice                                                                                                                                                     | • redus de la 20% în 2004 la 18% în 2005 (Codul Fiscal, articolul 15)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Menținerea metodei de destinație a calculării TVA cu toate țările                                                                                                                                                   | A fost introdus principiul de achitare la destinație pentru produsele informatice.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| Punerea în aplicare a titlului VII al Codului Fiscal „Taxele locale”                                                                                                                                                | +                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Lista mărfurilor supuse accizelor și mărirea cotelor accizelor nu vor suporta modificări.                                                                                                                           | Au fost operate unele modificări, inclusiv au fost introduse 9 poziții noi.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| Raționalizarea sistemului de facilități fiscale în vederea menținerii celor care sînt direcționate spre susținerea creșterii economice și reducerea sărăciei                                                        | <p>Au fost acordate facilități TVA investitorilor străini care vor construi centralele electrice la Cahul și Bălți;</p> <p>Au fost acordate facilități fiscale organizațiilor de cercetare;</p> <p>Au fost acordate facilități fiscale firmei „Azpetrol” (scutirea de TVA pentru 8 ani a produselor petroliere importate prin terminalul Giurgiulești și realizate în viitoarea rețea de benzinării Azpetrol)</p> |
| Reducerea cotei generale a contribuțiilor de asigurări sociale                                                                                                                                                      | de la 30% în 2004 la 29% în 2005                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| Menținerea cotelor de asigurare medicală la nivelul existent                                                                                                                                                        | +                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Prezentarea dărilor de seamă în format electronic Inspectoratului Fiscal Principal de Stat și deservirea de sine stătător a contribuabililor prin intermediul siteului <a href="http://www.FISK.MD">www.FISK.MD</a> | Pe site-ul IFPS este plasată o versiune foarte veche a Codului Fiscal. Comunicarea on-line nu funcționează.                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |

Note: + - îndeplinit;

Obiectivele stabilite pentru politica fiscală au fost realizate parțial. În particular, ar trebui să trezească îngrijorarea următoarele:

1. Bugetul de stat a fost îndeplinit numai după ce a fost revăzut în noiembrie 2004; suma TVA restituită exportatorilor a depășit cu circa 400 milioane nivelul prevăzut; veniturile obținute din privatizare au fost de 13 ori mai mici decât inițial pronosticate.
2. Reducerea ratelor de impozitare a veniturilor persoanelor fizice a rezultat într-o scală de impozitare mai puțin progresivă decât anterior, însă Guvernul nu a prezentat o analiză a impactului asupra inegalității veniturilor; se poate afirma că în 2005 cei cu venituri mai mari vor câștiga relativ mai mult decât cei cu venituri mici de pe urma reducerii cotelor.
3. Conform datelor statistice preliminare, investițiile străine și interne au crescut, dar încă nu au fost făcute cercetări pentru a identifica factorii creșterii și a evalua impactul politicii fiscale. (Nu dispunem de datele statistice dezagregate, dar nu

este exclus că fluxul de investiții străine directe a crescut atât de mult ca urmare a intrării pe piață a unor investitori mari, cum ar fi grupul Metro). Lipsesc datele statistice asupra numărului de IMM create și a locurilor de muncă deschise.

4. În 2005 au fost acordate facilități fiscale (anularea TVA) la importul utilajelor și materialelor investitorilor care vor construi cele două centrale electrice regionale la Cahul și Bălți. Bugetul nu va încasa astfel 50 milioane euro. Este discutabil faptul că această acțiune dubioasă este îndreptățită din punct de vedere economic și social (așa cum prevede SCERS). De asemenea, ea încalcă și legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător, care asigură condiții egale pentru investitorii străini și cei autohtoni. Această decizie poate servi drept precedent și pentru alți investitori care vor dori să obțină facilități fiscale. Mai devreme au fost acordate concesi TVA pe termen foarte lung companiei azere care va finaliza proiectul de la Giurgiulești.

Chiar ținând cont și de aceste neajunsuri, se poate afirma că anul 2004 a fost unul în general favorabil pentru relaxarea politicii fiscale efectuate de Guvern. Acesta se află acum mai aproape de îndeplinirea obiectivelor sale pe termen mediu și lung decât în 2003.

#### *Politica bugetară (cheltuieli publice)*

SCERS este cadrul suprem de politică economică pe termen mediu. Prin urmare, ar fi destul de firesc ca prioritățile identificate în Strategie să fie reflectate și în bugetele publice (paragraf 1). În același timp, nu era realist de așteptat ca în bugetele publice pentru 2005 să fie reflectate adecvat prioritățile SCERS deoarece bugetul a fost aprobat mai devreme decât Strategia. Pentru ca să se asigure integrarea mai bună a SCERS în bugetul 2006 este absolut necesară evaluarea intermediară a Strategiei în lunile iunie-august 2005. În general, Guvernul ar trebui să mai reflecteze încă asupra integrării efective a ciclului SCERS cu ciclul bugetar și CCTM.

În SCERS se recunoaște că insuficiența de resurse financiare va impune raționalizarea cheltuielilor și alocarea resurselor existente pe programele prioritare și cu impact substanțial asupra creșterii economice și reducerii sărăciei. Luând în considerare impactul direct asupra reducerii sărăciei, SCERS prevede că politica în domeniul cheltuielilor publice în următorii ani va acorda o importanță sporită transferurilor sociale către populație și cheltuielilor de salarizare. Guvernul și-a asumat obligația ca valoarea transferurilor financiare cu destinație socială să crească. Integrarea proiectelor investiționale, a fondurilor și mijloacelor speciale în cadrul general de cheltuieli publice (de altfel, aceasta este o condiție expresă a Strategiei, paragraf 208), a permis realizarea acestei sarcini.

Comparativ cu bugetul aprobat pentru 2004, legea bugetului de stat pentru anul 2005 prevede o creștere substanțială a cheltuielilor pentru asistența și susținerea socială, de 23,4%, dintre care 14% reprezintă creșterea cheltuielilor de bază, iar restul cheltuielilor vor fi finanțate din veniturile provenite din proiecte investiționale, fonduri speciale și mijloace speciale. Ținând cont de integrarea acestor resurse, se poate constata că și cheltuielile pentru învățământ ce urmează a fi finanțate din bugetul de stat au sporit de mai bine de 2 ori comparativ cu cele planificate pentru 2004. Dar dacă ținem cont numai de resursele de bază ale bugetului de stat, observă că creșterea este de 25%. Cheltuielile pentru sănătate au crescut în ansamblu cu 60%, sau cu 29% dacă ținem cont doar de resursele de bază.

În același timp, din cauza clasificării bugetare imperfecte nu se poate spune în ce măsură săracii vor beneficia de aceste majorări, câte din resursele alocate vor fi utilizate pentru dezvoltare și câte pentru cheltuieli curente. Într-adevăr, „transferuri sociale” încă

nu înseamnă „transferuri către săraci”. Datele existente arată că sistemul de transferuri sociale în Moldova exclude un număr mare de săraci din categoria beneficiarilor, în timp ce în jurul a 1/3 din cheltuielile bugetelor programelor de protecție socială revin unor beneficiari care nu sunt săraci<sup>12</sup>.

Printre alte măsuri cu caracter social realizate în 2004-2005 pot fi menționate:

- majorarea pensiilor cu 25% la 1 noiembrie 2004 (interpretată de analiști drept mișcare cu caracter electoral);
- majorarea (indexarea) pensiilor pentru limita de vârstă, de invaliditate și cele de urmaș cu 18,2% de la 1 aprilie 2005;
- majorarea la 500 de lei a indemnizației unice pentru nașterea primului și celui de-al doilea copil;
- majorarea indemnizației lunare pentru îngrijirea copilului alocate persoanelor neasigurate de la 75 la 100 lei;
- majorarea valorii pachetului de servicii medicale acordate prin intermediul asigurărilor obligatorii în medicină de la 446 lei în 2004 la 664,8 lei pentru o persoană.

Printre obiectivele SCERS realizate în 2005 în domeniul politicii fiscale trebuie menționată punerea în aplicare cu începere de la 1 ianuarie 2005 a titlului VII a Codului Fiscal „Taxele locale”.

În același timp, nu este clar dacă Guvernul a reușit să raționalizeze numărul beneficiarilor de asistență socială (SCERS, paragraf 205). Conform relatărilor neoficiale, numărul beneficiarilor la 1 ianuarie 2005 era de 780 mii persoane. Printre deciziile iraționale de politică se numără reducerea cu 25% a fondului de ajutor de șomaj al populației în bugetul de asigurări sociale pentru anul 2005. Pe fundalul unui șomaj în creștere, reducerea nu pare a fi îndreptățită din punct de vedere social și economic.

De asemenea nu este clar ce a făcut guvernul pentru a asigura: (i) o echitate mai mare în cadrul sistemului de pensionare, (ii) restructurarea programelor de asistență socială, punând accentul pe criteriile de eligibilitate în bază de venit și nivelul de sărăcie și (iii) reforma serviciilor de pe piața forței de muncă.

Actuala structură a cheltuielilor publice denotă că guvernul acordă prioritate măsurilor de atenuare a sărăciei prin majorarea veniturilor și mai puțin finanțării acțiunilor cu impact asupra creșterii economice și care ar reduce sărăcia pe termen lung, prin apariția unor noi oportunități economice. În conformitate cu cadrul de cheltuieli pe termen mediu (CCTM), pentru anul 2005 66,7% din totalul cheltuielilor publice vor fi direcționate către necesitățile social-culturale și numai 10,7% - pentru cheltuieli cu destinație economică. Peste 7,5% din totalul cheltuielilor vor fi alocate pentru deservirea datoriei publice interne și externe.

O asemenea alocare a resurselor publice nu este durabilă. Astfel, pentru activitățile economice în agricultură, sectorul în care activează cel mai mare număr de săraci, din bugetul consolidat sunt acordate sume de-a dreptul derizorii: 60 milioane de lei pentru fondul de susținere a agriculturii și 65 milioane pentru fondul pentru susținerea înființării plantațiilor viticole. Asistența donatorilor va permite continuarea proiectului „Finanțarea rurală și dezvoltarea întreprinderilor mici” în valoare de 45 milioane lei. În același timp,

---

<sup>12</sup> World Bank, Report No. 28024-MD, „Recession, Recovery and Poverty in Moldova”, March 2004, Europe and Central Asia Region Human Development Sector Unit.

evaluările efectuate de experți externi arată că agricultura Moldovei are nevoie de investiții de circa 2 miliarde USD pentru a reveni la nivelul optimal al producției<sup>13</sup>.

Investițiile în infrastructură nu sunt finanțate la nivelul necesar, iar fără dezvoltarea infrastructurii nu este realist de așteptat creșterea investițiilor private. Specialiștii constată că anual sunt alocate numai 23-25% din resursele necesare pentru întreținerea rețelei naționale de drumuri auto. Lucrările de mentinere a drumurilor de importanță locală sunt încă mai puțin finanțate și acestea se află într-o stare și mai precară.

## Reforma sectorului public

### *Administrația publică*

Înlocuirea unor componente ale actualului cadru instituțional cu noi instituții este recunoscut chiar din preambulul Strategiei drept una din premisele creșterii economice durabile. Alegerile parlamentare și incertitudinea politică determinată de aceste alegeri au împiedicat elaborarea unei concepții a reformei administrației publice și a unui plan de reformă, așa după cum prevede SCERS (paragraf 227). Până în prezent nu a fost creată nici Unitatea pentru Monitorizarea Reformei Administrației Publice.

În pofida acestor eșecuri, structura guvernului a suferit schimbări importante care arată că administrația publică în Moldova este în starea unei „revoluții continue” fără a fi gândită în termeni strategici. Numărul ministerelor a fost micșorat, ministerul culturii a devenit responsabil și de promovarea turismului (!), a apărut Ministerul Dezvoltării Informaționale și au dispărut câteva ministere. În schimb, mult aclamatul Minister al Administrației Publice așa și nu a mai fost creat. Denumirile departamentelor guvernamentale au fost schimbate, noile structuri urmând a fi subordonate ministerelor. În absența unor analize funcționale ale instituțiilor guvernamentale existente, s-ar putea ca crearea ad-hoc a unor noi structuri să creeze blocaje neprevăzute sau, în situația cea mai bună, să nu influențeze eficiența funcțională. Dat fiind că nu se înscrie în nici un cadru strategic bine gândit, nu este clar cum va afecta noua structură guvernamentală capacitățile Ministerului Economiei de coordonare a politicilor economice și cum se va modifica structura instituțională a procesului de participare.

Pentru 2004 era prevăzută punerea în aplicare a Legii cu privire la sistemul de stabilire a salariilor de bază în sectorul bugetar și a indemnizațiilor pentru persoanele care ocupă funcții de demnitate publică. Noua lege urma să asigure un nivel echitabil de salarizare pentru toate categoriile de angajați, în funcție de calificarea, responsabilitatea, complexitatea muncii și performanțele profesionale individuale ale salariaților. În același timp, de la adoptarea SCERS până în prezent au fost majorate în două instanțe salariile unor categorii de salariați bugetari.

Primul-ministru reales a dispus crearea unei comisii guvernamentale pentru optimizarea structurii și listei de state a ministerelor și altor autorități centrale, fiind preconizată reducerea cu 70% a numărului de funcționari. Acest obiectiv este irealizabil, iar urmărirea lui poate fi periculoasă riscând să genereze proteste sociale din partea celor care vor rămâne fără serviciu. Evaluarea complexă a sistemului de administrație publică presupune, după SCERS, ca nu atât numărul, cât mai degrabă organizarea și funcțiile instituțiilor să fie revăzute. Putem afirma că lucrul asupra obiectivelor pe termen mediu ale SCERS în domeniul administrației publice nu a avansat în 2004-2005. Chiar din contra, revizuirea ad-hoc a structurii guvernului ar putea să întârzie încă mai mult procesul de implementare și monitorizare publică a SCERS.

### *Gestionarea finanțelor publice*

---

<sup>13</sup> Moldovan High Value Agriculture Export Competitiveness Study, CNFA, USAID Private Farmer Commercialization Program, Chisinau 2004, [www.cnfa.org](http://www.cnfa.org)

Evaluarea acestui domeniu este dificilă din cauza că lipsesc careva indicatori de reper și țintele urmărite de guvern. Au fost înregistrate unele progrese, precum ar fi integrarea proiectelor investiționale, a fondurilor speciale și a mijloacelor speciale în bugetul de stat. Aceasta va asigura o transparență mai mare în utilizarea finanțelor publice. În același timp, fondurile extrabugetare au rămas în afara controlului public deoarece nu au fost integrate în cadrul general al finanțelor publice.

Ca și anii anteriori, bugetele locale pentru 2005 au fost elaborate în mod centralizat, administrațiile locale și raionale urmărind indicațiile guvernului. Nu se poate spune că autonomia financiară locală a crescut după aprobarea SCERS.

#### *Consolidarea sistemului justiției*

Acest capitol reprezintă unul din părțile cele mai slabe ale SCERS. Lipsa de independență a sistemului de interesele politice nici nu este menționată printre problemele majore ale sistemului, deși organizațiile neguvernamentale specializate în domeniu consideră că anume acesta este locul cel mai vulnerabil al justiției moldovenești. În perioada care a urmat adoptării SCERS, sistemul național al justiției a rămas subordonat intereselor guvernării. Este așteptată o reformă radicală a sistemului odată cu epuizarea incertitudinilor politice și re alegerea președintelui Republicii Moldova.

#### *Combaterea corupției*

Acest capitol din SCERS nu prevede nimic concret, cu excepția faptului că face trimiteri la capitolul „Dezvoltarea sectorului privat” și „Reforma administrației publice”. La 16 decembrie 2004 Parlamentul a aprobat Strategia Națională de Prevenire și Combatere a Corupției. Elementele cheie ale SNPCC: sunt aplicarea efectivă a normelor dreptului penal în combaterea corupției, prevenirea acestui fenomen în sistemul și procedurile instituțiilor publice, precum și educarea populației în spiritul intoleranței față de corupție și susținerii active a acțiunilor de prevenire și combatere a corupției.

Trebuie însă de menționat că în RM au mai fost elaborate anterior 5 strategii și planuri de acțiuni în vederea combaterii corupției. Careva efecte de pe urma acestora nu au fost vizibile.

În 2004-2005 au fost intentate dosare contra unor funcționari publici învinuiți de corupție, dar aceste acțiuni s-au petrecut în condiții politice dificile. Guvernarea a fost învinuită de faptul că utilizează instituțiile specializate (Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției) pentru atingerea unor obiective politice. Pentru ca CCCEC să fie efectiv în combaterea corupției este necesară asigurarea unei transparențe mai mari în funcționarea instituției și ridicarea capacităților sale analitice la nivelul celor operative. De asemenea, în aprilie 2005 experții Consiliului Europei au sugerat ca în Republica Moldova numai CCCEC să aibă competențele exclusive în domeniul combaterii corupției, în timp ce alte funcții ale sale să fie transmise altor instituții.

În 2005 a început activitatea grupul de monitorizare a Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției. Grupul în cauză va monitoriza modul de desfășurare a acțiunilor privind realizarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției, va examina problemele și propunerile înaintate de către instituțiile responsabile de realizarea acestui document și va propune propriile soluții în acest sens.

#### *Consolidarea sectorului privat*

##### *Reforma cadrului regulatoriu*

Deși nu a fost încă elaborată o concepție integrată și coerentă asupra reformei, în acest domeniu Guvernul a întreprins pași importanți. În particular, Ministerul Economiei a promovat adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a Legii nr. 424 din 16/12/2004 „Cu privire la revizuirea și optimizarea cadrului normativ de reglementare a activității de întreprinzător” (celebra „lege a ghilotinei”). Legea anulează actele regulatorii, instrucțiunile, ordinele și alte acte departamentele adoptate fără coordonare cu guvernul, care nu au fost publicate în mod corespunzător și împiedică dezvoltarea afacerilor private. O parte semnificativă a „mijloacelor speciale” încasate de instituțiile regulatorii vor fi. În același timp, legea nu a fost precedată de o coordonare inter-ministerială eficientă. Din această cauză, nu este clar cu ce venituri vor fi substituite mijloacele speciale care deja au fost incluse de ministerul finanțelor în bugetul de stat pentru 2005. Este crucial important ca Ministerul Economiei și comisia inter-departamentală creată pentru trierea actelor regulatorii să reducă la minimum opoziția birocratică față de „ghilotină”.

Guvernul a aprobat recent programul național de atragere a investițiilor pe 2005 „ProInvest”. Funcționarii din cadrul Ministerului Economiei au declarat că documentul prevede stabilirea de către Guvern a sectoarelor din economie pentru atragerea investițiilor locale și străine, alegerea după anumite criterii a investitorilor potențiali și eliberarea unor certificate speciale care vor crea un „coridor verde” pentru implementarea proiectelor investitionale. Inițiativa pare a fi una liberală, dar în același timp ea nu creează șanse egale pentru toți investitorii. În mod normal, Guvernul nu ar trebui să se implice prin selectarea sectoarelor prioritare sau prin eliberarea unor certificate ce asigură „coridor verde” doar unor investitori selecți. Asemenea abordare este contra-productivă deoarece poate stimula corupția, traficul de influență și birocrăția, pentru eradicarea cărora de fapt a și fost lansată reforma.

Mai mult ca atât, această inițiativă pune sub semnul întrebării eficiența altor componente ale reformei, cum ar fi simplificarea continuă a procedurilor de înregistrare și licențiere. Odată ce a fost necesară crearea unui „coridor verde”, se poate înțelege că există în continuare bariere procedurale serioase. O problemă aparte este selectarea sectoarelor prioritare, ale căror criterii de selectare nu sunt clare. Agricultură și serviciile adiacente, sectoare din care își asigură existența cea mai mare parte a populației sărace din Republica Moldova și unde este deosebit de necesară intensificarea procesului de investiții și a activității de afaceri, nici nu figurează printre sectoarele prioritare pentru Guvern. Acest lucru indică existența unor probleme serioase în ceea ce privește prioritizarea, comunicarea cu publicul și participarea mai largă la luarea deciziilor de reformă regulatorie.

Modificarea ulterioară a cadrului de reglementare ar putea conduce la consolidarea diferitor grupuri care vor avea interese contradictorii vizavi de reformă, inclusiv de compromitere a acesteia și de păstrare a tutelei statului asupra sectorului privat. Pentru ca acest lucru să nu se întâmple este necesară reformarea strategică a administrației publice și acordarea unui suport politic pentru reformă.

Una din evoluțiile negative a fost adoptarea la 26 iulie 2004 a Hotărârii de Guvern nr. 834 hotărârea „Cu privire la unele măsuri de reglementare a achiziționării și exportului de cereale și produse cerealiere”. În conformitate cu prevederile acesteia, grâul, făina de grâu, orzul și meslinul puteau fi exportate numai în baza contractelor înregistrate la licitațiile Bursei Universale de Mărfuri a Moldovei. Departamentului Vamal însă a extins prevederile hotărârii asupra tuturor cerealelor și solicită prezentarea a 12 documente pentru autorizarea exporturilor.

*Susținerea și dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii*

În bugetul de stat pentru anul 2005 este prevăzut că la fondul pentru susținerea antreprenoriatului și dezvoltarea micului business vor fi transferați 1 milion lei (80 mii USD la cursul mediu din primul trimestru 2005). Suma este aceeași ca și în 2004, dar nu se știe dacă întreprinderile mici și mijlocii chiar vor beneficia de aceste resurse, după cum s-a întâmplat și în 2004. Fondului de susținere a exporturilor îi vor fi transferate 2 milioane lei, aceeași sumă ca și în 2004 și care nu a fost utilizată integral.

În prezent Ministerul Economiei și Comerțului elaborează un nou program de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii. Prioritățile programului sunt îmbunătățirea și completarea cadrului legislativ pentru activitatea întreprinderilor mici; facilitarea accesului la finanțare prin garantarea de către Fondul de susținere a antreprenoriatului și alte structuri a creditelor acordate micului business, în special, dacă acestea activează în mediul rural; impulsionearea dialogului dintre sectorul public și cel privat.

Conform informațiilor preliminare, în 2004 s-au manifestat tendințe pozitive în sectorul IMM. Astfel, cifra de afaceri înregistrată de întreprinderile micului business în anul 2004 a fost de peste 500 milioane lei, în creștere cu aproximativ 15% față de anul 2003.

#### *Îmbunătățirea climatului investițional*

SCERS prevede că pe termen mediu sarcina de bază constă în ameliorarea considerabilă a mediului investițional cu scopul creării posibilităților de creștere accelerată a investițiilor private interne și străine (paragraf 320).

În conformitate cu datele preliminare ale Băncii Naționale a Moldovei, fluxul de investiții străine directe plasate în economia națională pe parcursul anului 2004 s-a ridicat la 184 milioane USD (6,6% din PIB), aproape triplu față de nivelul anului precedent<sup>14</sup>. Un alt indicator al sporirii interesului investitorilor internaționali este majorarea cu peste 400 de unități a numărului întreprinderilor mixte înregistrate în 2004.

Unul din factorii care probabil au catalizat activitatea a fost adoptarea la 18 martie 2004 a Legii Republicii Moldova nr.81-XV „Cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător”. Legea stabilește că investitorii își pot plasa investițiile pe întreg teritoriul Republicii Moldova și în toate domeniile activității de întreprinzător în condițiile respectării legislației antimonopol, ecologice, privind securitatea statului etc.<sup>15</sup> Statul asigură un regim de securitate și protecție deplină și permanentă tuturor investițiilor indiferent de forma lor. Investițiile și facilitățile acordate acestora nu pot fi supuse discriminării în funcție de cetățenie, domiciliu, loc de înregistrare etc., tuturor investitorilor fiindu-le acordate drepturi egale.

În același timp, investițiile interne de capital au crescut mai lent decât inițial fusese pronosticat. Procesul de privatizare a avansat foarte lent, fiind privatizate doar 35 din cele 197 obiective incluse în planul de privatizare<sup>16</sup>. Comunicarea cu investitorii potențiali nu este întreținută la un nivel adecvat. Site-urile Internet ale instituțiilor care au competențe în domeniul investițiilor străine nu sunt actualizate regulat.

---

<sup>14</sup> Există încă rezerve de creștere a investițiilor străine directe până la nivelul de 10% din PIB înregistrat în 2000.

<sup>15</sup> Legea Republicii Moldova „Cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător” nr. 81-XV din 18/03/2004, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.64-66 din 23/04/2004 are drept scop simplificarea legislației investiționale și egalarea în drepturi a investitorilor străini cu cei naționali. Legea nu modifică condițiile de activitate ale întreprinderilor cu investiții străine create până la adoptarea ei. Din articolul 43 rezultă că până în 2014 întreprinderile respective au dreptul să se conducă de legislația Republicii Moldova în vigoare la data înființării întreprinderii. Aceste prevederi nu se extind asupra unor importante domenii cum ar fi legislația fiscală, vamală, creditară etc.

<sup>16</sup> Interviu acordat de directorul general al Departamentului privatizării Alexandr Bannikov agenției de presă Interlic (vezi <http://www.interlic.md/page2.php?rubr=1015247074&id=1105635955&lang=>);

O realizare pozitivă recentă este adoptarea unei versiuni noi a Legii leasingului. Este de așteptat ca legea să influențeze pozitiv procesul de investiții. Ea extinde categoria patrimoniului care poate deveni obiect al tranzacțiilor de leasing și simplifică unele proceduri de rambursare și impozitare a proprietății. Dreptul de a participa la operațiile de leasing a fost acordat și persoanelor fizice.

### Dezvoltarea comerțului

După o evoluție spectaculoasă în 2004, în primul trimestru al anului curent volumul comerțului extern a crescut foarte puțin. Pe baza informațiilor preliminare obținute din mass media de specialitate<sup>17</sup>, se poate calcula că comerțul extern a crescut cu aproximativ 1,6% în ianuarie-martie 2005. Aceasta este explicat de sucombarea exporturilor cu aproximativ 22%, în timp ce importurile au crescut cu un ritm îngrijorător, 24%. Dacă aceste tendințe vor persista, atunci ele probabil vor propulsa problema deficitului comercial în vârful agendei de politică economică în anii 2005-2006. Într-adevăr, deficitul comercial a constituit în primele trei luni 190 milioane USD (!), comparativ cu 106,9 milioane în 2004. Printre factorii care au inhibat exporturile se numără și măsurile administrative formale sau informale instituite de guvern și de serviciul vamal pe parcursul anului 2004 și interdicțiile instituite de unele țări la exporturile moldovenești.

În februarie 2005 Guvernul a aprobat Planul de acțiuni pentru dezvoltarea comerțului, „îndreptate spre protecția pieței interne, promovarea exportului mărfurilor moldovenești și restabilirea comerțului en gros”. Documentul prevede elaborarea concepției de stimulare a dezvoltării comerțului en gros, a schemelor de amplasare a întreprinderilor de comerț cu ridicata și a piețelor en gros pe întreg teritoriul țării până în 2015, construcția centrului comercial en gros „Grădina Moldovei”, reluarea activității bazelor en gros „Moldcoop”. Documentul respectiv conține prevederi care vor provoca reacții negative din partea unor cercuri de afaceri. Printre aceste prevederi se numără intenția de eliminare a intermediarilor din lanțurile comerciale. Această intenție denotă lipsa unei analize economice riguroase a fenomenului. Existența intermediarilor este o consecință logică a existenței unor costuri tranzacționale mari în economie și înlăturarea lor ar duce pe termen scurt la sporirea acestor costuri, iar pe termen lung – la apariția altor intermediari. Intenția de creare a Institutului Prețurilor de asemenea este o noutate care ridică multe semne de întrebare.

Potrivit Planului de acțiuni, va fi elaborat Programul de dezvoltare a bursei comerciale în 2005-2006, va fi examinată posibilitatea utilizării regimului controlului vamal a importului unor mărfuri strategice (produselor petroliere) pentru menținerea stabilității pe piață, va fi introdusă evidența statistică a circulației comerțului cu ridicata, în baza programelor elaborate de Departamentul tehnologii informaționale va fi efectuată computerizarea tuturor proceselor ce țin de circulația mărfurilor autohtone și de import. Pe lângă efectele pozitive așteptate, introducerea tuturor acestor măsuri va condiționa apariția unor noi organe de control, lucru care nu corelează cu intenția guvernului de a reduce la minimum interferențele sale în funcționarea sectorului privat.

Totodată, în scopul protecției pieței interne, se preconizează elaborarea Programului național de substituie a importului cu mărfuri autohtone, examinarea oportunității introducerii măsurilor privind protecția unor ramuri ale economiei, afectate de importul masiv. Măsurile administrative nu vor ajuta în inhibarea importurilor sau vor avea consecințe asupra creșterii economice. Mărfurile autohtone vor lua locul celor de import atunci când vor fi competitive din punct de vedere a prețului și mai ales, a calității.

---

<sup>17</sup> Logos Press nr.16 din 29 aprilie 2005.

De asemenea, se preconizează desfășurarea regulată a expozițiilor cu vânzare a producției agricole, a mărfurilor alimentare și industriale. În scopul extinderii exportului, Guvernul intenționează să elaboreze un Program național de promovare a vinurilor moldovenești pe piețele externe, precum și Planul de promovare a producției agricole. Guvernul deja a aprobat dispoziția cu privire la aprobarea planului de acțiuni pentru aprofundarea relațiilor comerciale cu Federația Rusă<sup>18</sup>. În acest sens, a fost instituit un consiliu al oamenilor de afaceri pentru promovarea relațiilor comerciale cu regiunea Kursk din Federația Rusă.

### Dezvoltarea infrastructurii

În acest domeniu s-au produs evenimente importante după adoptarea SCERS. Trebuie de spus mai întâi că planurile de acțiuni din SCERS în domeniul infrastructurii energetice sunt foarte detaliate și precise din punct de vedere a acțiunilor care urmează a fi îndeplinite. Dar lipsa de transparență care este specifică pentru sectorul energetic în Republica Moldova face aproape imposibilă monitorizarea adecvată a implementării.

În decembrie 2004 Guvernul a aprobat Planul de acțiuni ale Ministerului Energeticii pentru perioada 2005-2007 privind implementarea Strategiei de dezvoltare a complexului electroenergetic. Strategia dezvoltă obiectivele SCERS în domeniul energetic. Ministerul Energeticii urma să examineze oportunitatea și volumul investițiilor pentru construcția liniilor electrice aeriene (LEA) de 400 kilovolți, pentru conectarea centralei electrice Burlăceni (Cahul) cu stația electrică Smârdan din România și LEA de 400 kilovolți Bălți–Suceava. Acest lucru ar asigura o conectare mai bună a sistemului energetic moldovenesc la cel european, în acord cu prevederile SCERS.

Documentul solicita cooperarea Ministerului Energeticii cu Ministerul Afacerilor Externe în vederea acceptării Republicii Moldova în calitate de membru cu drepturi depline în Comisia Energetică din Europa de Sud-Est. Recent Moldova a fost admisă în această comisie. De asemenea, Ministerului Energeticii i s-a cerut să acorde o atenție sporită construcției LEA de 110 kilovolți Fălcu (România) - Cantemir și Mitoc (România) – Burlăceni, cooperării cu organizațiile europene privind implementarea proiectelor de renovare a rețelelor termice și de modernizare a rețelelor termice din municipiul Chișinău. Ministerul Energeticii va asigura implementarea în termenii stabiliți a tuturor componentelor din cadrul Proiectului energetic II. Deocamdată nu este clar cum va influența desființarea Ministerului Energeticii asupra implementării strategiei energetice.

În același timp, retorica politică a oficialilor publici a fost în contradicție cu obiectivul de SCERS de restructurare a sectorului energetic, inclusiv prin atragerea capitalului străin. În decembrie 2004 ministrul energeticii s-a pronunțat împotriva privatizării rețelelor electrice de distribuție Nord și Nord-Vest, argumentând că nu consideră necesară privatizarea întreprinderilor de stat de distribuție a energiei electrice, deoarece acestea în ultimii ani și-au demonstrat eficiența. El a argumentat că rețelele aflate în proprietatea de stat au depășit indicatorii financiar-economici realizați de „RED-Chișinău”, „RED-Centru” și „Red- Sud”, privatizate de către compania spaniolă „Union Fenosa” dar nu au fost oferite date care ar fi confirmat aceste aserțiuni.

Parlamentul a operat modificări la Legea privind proiectul individual de privatizare a întreprinderilor din sectorul electroenergetic, conform cărora, pachetul de control al „RED Nord” și „RED Nord-Vest”, scos la vânzare, se micșorează de la 75% + 1 acțiune până la 50% +1 acțiune. Guvernul argumenta că ținând cont de experiența privatizării RED Chișinău, „RED-Centru” și „RED Sud”, varianta vânzării a 75 % din acțiuni +1 este mai puțin efektivă, deoarece în acest caz statul va putea influența mai puțin asupra activității rețelelor electrice.

---

<sup>18</sup> Dispoziția Guvernului Republicii Moldova nr.21-d din 18/02/2005.

La 23 februarie 2005 Guvernul a aprobat Hotărârea „Privind Strategia Națională de edificare a societății informaționale - „Moldova electronică”. Planul de acțiuni al Strategiei vizează promovarea tehnologiilor informaționale și de comunicații în toate sferile de activitate a societății în baza unei infrastructuri informaționale și de comunicații unică: guvernarea și democrația electronică - reforma administrației publice, îmbunătățirea prestării serviciilor către cetățeni și întărirea participării democratice, edificarea unei economii bazate pe procedeele electronice, educația electronică, știința electronică, digitalizarea tezaurului național, utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicații în sistemele de sănătate publică și protecție socială.

#### IV. RECOMANDĂRI PRACTICE

Ținând cont de experiența acumulată la etapa de elaborare și discutare a Strategiei, precum și de cea din primele luni de implementare, sunt făcute următoarele recomandări:

##### Recomandări pentru administrația publică centrală și locală

###### I. La etapa de implementare

- *Consolidarea capacităților analitice și de implementare a politicilor la nivelul regional și local.* În prezent în sistemul administrației publice locale și regionale accentul este pus pe executarea dispozițiilor administrative, pe colectarea și transmiterea operativă a informației consiliilor raionale și Guvernului, mai puțin pe analiza relevantă a acestei informații și pe transpunerea analizelor în politici locale eficiente.
- *Consolidarea capacităților statistice la nivel central și regional.* Pentru relevanța analizelor este necesară publicarea trimestrială a datelor statistice privind conturile naționale. De asemenea, este necesară furnizarea operativă în format electronic a datelor primare privind sărăcia. Rezultatele Sondajului Bugetelor Gospodăriilor Casnice pentru 2004 încă nu sunt plasate pe site-ul DSS. Este necesară și publicarea lunară a notelor informativ-analitice asupra administrării fiscale și executării pe venituri și cheltuieli a bugetelor publice.
- *Verificarea valorii indicatorilor de monitorizare din Anexa 5 și precizarea lor.* În prezent, unii din acești indicatori nu corespund realității sau nu sunt relevanți.
- *Asigurarea transparenței și consultarea părților vizate în luarea deciziilor de politică publică în domeniile identificate ca prioritare în SCERS.* Consultările, mai ales cele care țin de alocarea cheltuielilor bugetare, trebuie să fie documentate în procese verbale care să fie accesibile reprezentanților mass media.
- *Evaluarea anuală a impactului politicilor curente și strategice asupra sărăciei și creșterii economice.* O deosebită atenție trebuie de acordat analizei impactului cheltuielilor bugetare asupra sărăciei prin prisma educației, sănătății, protecției sociale, asigurării cu locuri de muncă. Guvernul trebuie să elaboreze o metodologie unică pentru evaluarea impactului.
- *Asigurarea transparenței maxime în gestionarea finanțelor publice.* Toate instituțiile publice vizate de SCERS sau implicate în procesul de implementare trebuie să publice rapoarte anuale asupra executării bugetelor lor, atât pe cheltuieli dezaggregate, cât și pe venituri.
- *Asigurarea integrării priorităților SCERS în procesul bugetar și asigurarea compatibilității procesului SCERS cu procesul bugetar.* În particular, raportul asupra executării bugetare ar trebuie să coreleze cu Raportul Anual al Progresului în implementarea SCERS.
- *Consolidarea rolului Parlamentului.* Parlamentul va trebui să joace un rol mult mai activ în monitorizare comparativ cu prezența sa mai mult simbolică la etapa de elaborare a SCERS. Este recomandabilă formarea unei Comisii parlamentare specializate pe monitorizarea SCERS, care ar întruni reprezentanții tuturor comisiilor permanente relevante.

###### II. La etapa de actualizare

- *Definirea mai relevantă a sărăciei și elaborarea unei metodologii relevante pentru calcularea pragului sărăciei.* Metodologia trebuie să permită calcularea retrospectivă a indicatorilor sărăciei (începând cu 1998) pentru a fi posibilă compararea.
- *Stabilirea unui set de criterii care ar permite dezagregarea mai bună a impactului cheltuielilor bugetare asupra sărăciei.* De asemenea, este necesară perfecționarea clasificării bugetare existente, care în prezent nu permite această dezagregare. Avem nevoie și de definiție mai bună a „cheltuielilor cu impact social”, pentru ca analizele să fie relevante. În prezent nu este clar în ce măsură săracii vor beneficia, de exemplu, de majorarea cheltuielilor pentru sănătate și educație și nu există certitudinea că disproporționat de multe beneficii nu vor reveni gospodăriilor relativ mai prospere.
- *Consolidarea componentei „Dezvoltarea socială”, căreia în SCERS îi este acordată puțină atenție.* Această componentă este mai slabă din punct de vedere analitic și conține prevederi contradictorii. În particular, în paragraful 14 se vorbește despre „ameliorarea protecției sociale a celor mai sărace categorii de cetățeni”, în timp ce în paragraful 547 „acordarea prestațiilor sociale în baza principiului categorial” este recunoscut drept o deficiență a sistemului existent de asistență socială. În SCERS este slabă analiza impactului emigrării asupra sărăciei și nu sunt discutate politicile pe care ar putea guvernul să le promoveze în mod realist. Nu este suficient discutată problema gender, protecția copiilor rămași fără grijă părintească și a grupurilor marginalizate, integrarea socială a tinerilor.
- *Trebuie consolidat din punct de vedere analitic legătura directă și inversă dintre sărăcie și factorii neeconomici, în primul rând sociali și ecologici.* SCERS nu acordă suficientă atenție impactului ecologiei asupra sărăciei și chestiunii vulnerabilității în fața factorilor climatici și dezastrelor naturale. Or, în Moldova nu doar sărăcia ca atare, dar și vulnerabilitatea este un element care caracterizează subdezvoltarea.
- *Precizarea indicatorilor de monitorizare și stabilirea unor ținte clare și realiste pentru anii 2005 și 2006.* În prezent doar pentru 26 de indicatori (în mare parte OMD) sunt stabilite ținte intermediare și finale.
- *Analiza mai bună a surselor de creștere economică, a utilizărilor produsului, a distribuției și a efectelor de redistribuție a veniturilor.* SCERS-I suferă de lipsa acestei analize. De asemenea, trebuie de descris mai precis mecanismele de transmitere a creșterii economice asupra reducerii sărăciei (Mai multe locuri de muncă? Mai bine plătite? Credit mai accesibil pentru IMM?).
- *Efectuarea Analizelor Impactului Social al Politicilor (Poverty and Social Impact Analysis).* AISP trebuie să atragă, pe lângă experții internaționali, cât mai multă expertiză locală, să fie transparente, să pună în evidență toate opțiunile posibile de politici, să fie diseminate publicului larg și să fie obiectul dezbaterilor publice. În mod normal, Analizele Impactului Social al Politicilor trebuie să fie un element de rutină în funcționarea guvernului.
- *Consolidarea legăturii SCERS cu Obiectivele Milenare ale Dezvoltării.* SCERS trebuie să devină un veritabil cadru operațional care să reflecte progresul spre realizarea OMD. Pentru aceasta, este necesară încorporarea în SCERS a tuturor celor 8 obiective milenare adaptate la necesitățile Republicii Moldova și a țăintelor intermediare asupra acestor obiective pentru 2006. Obiectivele Milenare de

Dezvoltare trebuie în continuare precizate și adaptate la condițiile Republicii Moldova (Obiectivele Moldovei de Dezvoltare).

- *Extinderea cercului de participanți la dezbateri.* La etapa de elaborare și discutare au fost omise segmente sociale importante. În particular, sindicatele, autoritățile locale și regionale, comunitățile locale și partidele de opoziție trebuie să aibă un acces mai larg la discuții.
- *Asigurarea unui control parlamentar mai bun.* La etapa de elaborare a SCERS participarea parlamentară a fost minimală și mai mult simbolică.
- *Incorporarea în SCERS a scenariilor macroeconomice și a politicilor macroeconomice de alternativă.* Acest lucru este necesar pentru ca să existe variante de acțiune în cazul unor șocuri macroeconomice majore.
- *Estimarea mai precisă a costurilor de implementare a SCERS și identificarea unor surse realiste de finanțare.* Este necesară și asigurarea unei reflectări mai bune a priorităților SCERS în Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu.

### III. Pentru etapa de elaborare a SCERS-2

- *Renunțarea la filozofia de elaborare centralizată a SCERS.* În situația ideală, SCERS-2 la nivel național ar trebui să fie precedat de o rundă de strategii regionale. La rândul lor, ultimele ar trebui să fie compilate pe baza unor programe de dezvoltare ale localităților, dar acestea trebuie să fie realiste și să presupună o participare largă la acest nivel. Programele locale și strategiile regionale trebuie să identifice obiective de dezvoltare și prioritățile regionale concrete. Fiind elaborat pe baza acestui mecanism, SCERS-2 va fi o strategie mai relevantă și va reflecta mai fidel necesitățile reale.
- *Reducerea sărăciei trebuie să fie scopul major al SCERS,* din care să derive programe anuale de cheltuieli și investiții publice și cadrele fiscale și monetare.
- *Stabilirea mai clară a priorităților.* Este important ca prioritățile să fie stabilite în mod cât mai precis pe baza necesităților reale ale săracilor și ca ele să fie reflectate în bugetele publice anuale.
- *Extinderea cercului de participanți la dezbateri la nivel național.*
- *Raționalizarea indicatorilor de monitorizare.* Mulți dintre indicatorii existenți nu sunt relevanți, în timp ce alții, importanți și relevanți au fost omiși. Printre indicatorii care trebuie incluși pot fi enumerați: proporția cheltuielilor pentru produse alimentare în bugetele gospodăriilor casnice, rata de abandon a școlii, rata fluctuației cadrelor în învățământ și medicină, costurile de instruire per elev și de sănătate per pacient și altele<sup>19</sup>.
- *Explorarea unor căi inovatoare de generare a resurselor financiare interne pentru finanțarea programelor de dezvoltare și pentru reducerea dependenței financiare externe.*
- *Includerea Transnistriei în procesul SCERS-2.* Includerea reprezentanților societății civile și a opoziției regiunii separatiste în procesul de elaborare a SCERS ar putea fi un pas real spre apropierea ei de Republica Moldova și spre neutralizarea neîncrederii reciproce între populațiile de pe cele două maluri.
- *Asumarea rolului de lider în procesul de stabilire a priorităților în relațiile cu donatorii și în procesul de coordonare a programelor diferitor donatori.*

---

<sup>19</sup> Vezi Nicos Economu „Monitoring Indicators for the EGPRSP Implementation”, în Moldovan Economic Trends,

## Recomandări pentru instituțiile financiare și donatoare internaționale

- *Coordonarea mai bună a strategiilor de asistență, în conformitate cu prioritățile identificate în SCERS.* Trebuie să existe un cadru armonizat și previzibil de asistență din partea donatorilor care să fie integrat sau compatibil cu procesul bugetar guvernamental. Cadrul de asistență trebuie să permită prognozarea pe termen mediu al asistenței și să fie congruent cu Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu.
- *Adaptarea condițiilor de creditare și grantare la necesitățile și prioritățile naționale identificate în SCERS;*
- *Simplificarea procedurilor birocratice necesare pentru acordarea asistenței financiare;*
- *Contribuirea la promovarea imaginii externe a Republicii Moldova.* Este remarcabil faptul că Banca Mondială a majorat recent evaluarea sa acordată Moldovei pentru reformele economice de la 3,3 pentru 2003 la 3,5 pentru 2004.
- *Solicitarea înaintată țărilor dezvoltate de asumare a unor sarcini concrete și indicatori țintă intermediari și finali vizavi de Obiectivul Milenar de Dezvoltare nr.8, „Dezvoltarea parteneriatelor globale pentru dezvoltare”. Aceasta se referă nu doar la Republica Moldova, ci la contextul global.*
- *Racordarea noului program de asistență pentru Moldova al FMI la SCERS.* Cadrul macroeconomic în noul program al FMI trebuie să fie similar cu cel din SCERS și să contribuie la obiectivele de reducere a sărăciei din SCERS. De asemenea, este important ca și procesul de negociere a noului program FMI în cadrul PRGF (Poverty Reduction and Growth Facility) să fie un proces cel puțin la fel de transparent și de participativ ca și procesul SCERS. În societatea civilă moldovenească există competențe suficiente pentru discutarea problemelor macroeconomice, care nu au fost subiectul unor discuții serioase în cadrul SCERS.
- *Contribuirea la consolidarea capacităților organizațiilor societății civile de monitorizare și a administrației publice (administrația publică locală și Parlamentul) în ceea ce privește implementarea SCERS.*
- *Condiționarea acordării creditelor și granturilor de atingerea unor înalte standarde de performanță și transparență în ceea ce privește utilizarea resurselor primite.*
- *Publicarea tuturor recomandărilor tehnice care vor fi făcute guvernului pe diferite segmente de politici.*
- *Organizarea regulată a unei conferințe anuale a donatorilor, în cadrul căreia să fie coordonate și dezbătute strategiile donatorilor pentru Republica Moldova și să fie evaluate performanțele donatorilor în acordarea asistenței și a beneficiarilor (guvernul plus societatea civilă) în asimilarea și utilizarea corespunzătoare a resurselor.*

## Ce ar putea să facă societatea civilă?

- *Formarea unei coaliții largi pentru monitorizarea SCERS.*
- *Formarea unor grupuri de experți din organizațiile societății civile, care ar putea să asigure coaliția cu evaluări și expertiză și care ar putea să asigure suportul analitic pentru dezbaterile unor probleme tehnice complicate, inclusiv pe segmentele politicii macroeconomice.*

- *Acordarea asistenței guvernului în procesul de consultări cu comunitățile locale și regionale și cu grupuri specifice vulnerabile.* În particular, societatea civilă ar putea avea un impact deosebit de valoros în clarificarea dimensiunilor gender și etnic ale sărăciei, impactul sărăciei asupra copiilor și grupurilor marginalizate.
- *Formularea clară și argumentată a pozițiilor vizavi de obiective și priorități concrete din SCERS.* Este necesară utilizarea unor date statistice sau sondaje relevante pentru fundamentarea pozițiilor. Ele trebuie să fie formulate în scris, transmise Guvernului și să fie cerută în mod expres reacția Guvernului.
- *Efectuarea unor Analize ale Impactului Social al Politicilor (PSIA)* în domenii unde organizațiile guvernamentale dispun de avantaje competitive: protecția mediului, protecția copiilor și persoanelor în etate. Un nucleu format din centrele de cercetare ale societății civile ar putea să propună guvernului sugestii metodologice pentru efectuarea acestor analize.
- *Asumarea de responsabilități în implementarea unor acțiuni specifice din SCERS,* în sectoare unde organizațiile din societatea civilă dispun de avantaje comparative: protecția socială, protecția mediului, analiza impactului social al politicilor.
- *Asistența în pregătirea Raportului Anual de Progres asupra SCERS,* pe care guvernul trebuie să-l pregătească și să-l prezinte Parlamentului și Instituțiilor Bretton Woods.

## ANEXĂ: INDICATORII DE MONITORIZARE A IMPLEMENTĂRII SCERS

| Indicatorii de monitorizare                                                                                         | Sursa | 2000  | 2001  | 2002  | 2003    | 2004    | Comentarii                                                                                                                                                                       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|---------|---------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Obiectivul 1. Creșterea economică durabilă și cuprinzătoare</b>                                                  |       |       |       |       |         |         |                                                                                                                                                                                  |
| Rata de creștere a PIB (%)                                                                                          | DSS   | 2,1   | 6,1   | 7,8   | 6,6     | 7,3     |                                                                                                                                                                                  |
| Rata de creștere a Produsului Regional Brut în cadrul raioanelor (%)                                                | -     | -     | -     | -     | -       | -       | Nu este clar care este agenția responsabilă. Guvernul nu a elaborat o metodologie de calcularea a acestui indicator                                                              |
| Ponderea industriei prelucrătoare în PIB (%)                                                                        | DSS   | 14,2  | 15,8  | 14,9  | 15,7    | 16,2    |                                                                                                                                                                                  |
| Ponderea investițiilor în capitalul fix în PIB, (%)                                                                 | DSS   | 15,4  | 16,7  | 16,6  | 17,1    | 18,6    |                                                                                                                                                                                  |
| Datoria externă guvernamentală directă și garantată de Guvern (la sfârșitul anului) (% din PIB)                     | MF    | 67,3  | 54,7  | 50,3  | 44,2    | 25,7    | Datele pentru 2004 conform BNM                                                                                                                                                   |
| Balanța contului curent în raport cu PIB (%)                                                                        | BNM   | -9,8  | -6,2  | -4,1  | -6,7    | -4,7    | Indicatorul pentru 2004 s-ar putea modifica semnificativ după precizarea ulterioară a balanței de plăți pentru 2004                                                              |
| Fluxul de investiții străine directe în economic națională (milioane dolari SUA)                                    | BNM   | 136   | 102,0 | 130,8 | 68,4    | 124,8   | Datele BNM diferă semnificativ de cele oferite de MEPO                                                                                                                           |
| <b>Obiectivul 2. Reducerea sărăciei și inegalității, extinderea participării săracilor în dezvoltarea economică</b> |       |       |       |       |         |         |                                                                                                                                                                                  |
| Ponderea populației cu un venit mai mic de 1,08 dolar SUA pe zi (la PPC) (%)                                        | DSS   | 26,3  | 18,3  | 12,0  | 7,1     | -       | Lipsesc datele internaționale (Eurostat) pentru 2004                                                                                                                             |
| Ponderea populației sub pragul absolut al sărăciei (%)                                                              | UMSP  | 67,8  | 54,6  | 40,4  | 27,8    | -       | Estimarea nu poate fi făcută din cauza lipsei datelor pe SBGC pentru 2004                                                                                                        |
| Ponderea l-ei chintile în consumul național (%)                                                                     | DSS   | 6,7   | 6,6   | 6,8   | 7,3     | -       | Estimarea nu poate fi făcută din cauza lipsei datelor pe SBGC pentru 2004                                                                                                        |
| Ponderea populației care consumă mai puțin de 2280 calorii pe zi (%)                                                | UMPS  | 52,5  | 38,0  | 26,2  | 13,2    | -       | Estimarea nu poate fi făcută din cauza lipsei datelor pe SBGC pentru 2004                                                                                                        |
| Coeficientul Gini pe cheltuieli de consum                                                                           | UMSP  | 0,37  | 0,38  | 0,37  | -       | -       |                                                                                                                                                                                  |
| Nivelul șomajului, BIM (%)                                                                                          | DSS   | 8,5   | 7,3   | 6,8   | 7,9     | 8,2     |                                                                                                                                                                                  |
| <b>Obiectivul 3. Dezvoltarea resurselor umane</b>                                                                   |       |       |       |       |         |         |                                                                                                                                                                                  |
| Indicele Dezvoltării Umane (ONU)                                                                                    | UMSP  | 0,699 | 0,707 | 0,709 | ↗       | ↗       | ONU nu a publicat Raportul Global de Dezvoltare Umană 2005. IDU al Moldovei ar trebui să crească puțin după creșterea veniturilor reale și alte evoluții pozitive din 2003-2004. |
| Speranța de viață la naștere, ani:                                                                                  |       |       |       |       |         |         |                                                                                                                                                                                  |
| <i>Bărbați</i>                                                                                                      | DSS   | 63,9  | 64,5  | 64,4  | -       | -       |                                                                                                                                                                                  |
| <i>Femei</i>                                                                                                        | DSS   | 71,2  | 71,7  | 71,7  | -       | -       |                                                                                                                                                                                  |
| Rata mortalității populației (la 1000 persoane):                                                                    |       |       |       |       |         |         |                                                                                                                                                                                  |
| <i>Bărbați</i>                                                                                                      | DSS   | 12,1  | 11,8  | 12,4  | ↗ (9,8) | ↘ (9,3) | Estimările / comparațiile sunt pentru / față de perioada ianuarie-octombrie. Nu au fost publicate date dezagregate pe gen.                                                       |
| <i>Femei</i>                                                                                                        | DSS   | 10,7  | 10,3  | 10,8  |         |         |                                                                                                                                                                                  |
| Rata netă de înrolare în învățământul primar(%)                                                                     | DSS   | 93,5  | 92,4  | 92,7  | -       | -       |                                                                                                                                                                                  |
| Rata brută de înrolare în învățământul primar (%)                                                                   | DSS   | 99,4  | 99,5  | 99,5  | -       | -       |                                                                                                                                                                                  |
| Rata netă de înrolare în învățământul gimnazial (%)                                                                 | DSS   | 87    | 86,8  | 88    | -       | -       |                                                                                                                                                                                  |
| Rata brută de înrolare în învățământul gimnazial (%)                                                                | DSS   | 90,2  | 91,1  | 92,2  | -       | -       |                                                                                                                                                                                  |
| <b>1. Reducerea sărăciei</b>                                                                                        |       |       |       |       |         |         |                                                                                                                                                                                  |
| Pragul sărăciei (lei pe lună)                                                                                       | UMSP  | 234,8 | 257,3 | 270,7 | 315,0   | 345,0   |                                                                                                                                                                                  |
| Rata sărăciei (%)                                                                                                   | UMSP  | 67,8  | 54,6  | 40,4  | 27,8    | -       | Pentru 2004 estimările nu pot fi făcute din cauza că DSS încă nu a făcut publice rezultatele Sondajului Bugetelor Gospodărilor                                                   |

| Indicatorii de monitorizare                                                                                                                                      | Sursa | 2000  | 2001  | 2002  | 2003  | 2004  | Comentarii                                                                                                                               |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                  |       |       |       |       |       |       | Casnice.                                                                                                                                 |
| Profundizarea sărăciei (%)                                                                                                                                       | UMSP  | 27    | 19,3  | 12,3  | 6,9   | -     | Idem                                                                                                                                     |
| Severitatea sărăciei (%)                                                                                                                                         | UMSP  | 13,7  | 9,1   | 5,2   | 2,6   | -     | Idem                                                                                                                                     |
| Pragul sărăciei extreme (lei pe lună)*                                                                                                                           | UMSP  | 183,9 | 201,5 | 212,0 | 241,8 | 265,3 | În tabelul original din SCERS sunt incluse valori greșite pentru 2001-2002                                                               |
| Rata sărăciei (%)                                                                                                                                                | UMSP  | 52,2  | 38    | 26,2  | 13,2  |       | Pentru 2004 estimările nu pot fi făcute din cauza că DSS încă nu a făcut publice rezultatele Sondajului Bugetelor Gospodăriilor Casnice. |
| Profundizarea sărăciei (%)                                                                                                                                       | UMSP  | 17,6  | 11,6  | 6,6   |       |       | Idem                                                                                                                                     |
| Severitatea sărăciei (%)                                                                                                                                         | UMSP  | 8,2   | 5,1   | 2,4   |       |       | Idem                                                                                                                                     |
| Pragul sărăciei la nivel de 1,08\$/zi (la PPC), (lei pe lună)**                                                                                                  | UMSP  | 83,8  | 92    | 96,8  | 108,6 |       |                                                                                                                                          |
| Rata sărăciei (%)                                                                                                                                                | UMSP  | 26,3  | 18,3  | 12    | 7,1   |       |                                                                                                                                          |
| Profundizarea sărăciei (%)                                                                                                                                       | UMSP  | 10,5  | 7,8   | 4,7   | 2,6   |       |                                                                                                                                          |
| Severitatea sărăciei (%)                                                                                                                                         | UMSP  | 6,4   | 5,2   | 3     | 1,7   |       |                                                                                                                                          |
| Pragul sărăciei la nivel de 2,15\$/zi (la PPC), (lei pe lună)**                                                                                                  | UMSP  | 167,5 | 183,9 | 193,7 | 216,1 |       |                                                                                                                                          |
| Rata sărăciei (%)                                                                                                                                                | UMSP  | 64,5  | 52,4  | 39,8  | 28,9  |       |                                                                                                                                          |
| Profundizarea sărăciei (%)                                                                                                                                       | UMSP  | 29    | 21,9  | 15,1  | 9,6   |       |                                                                                                                                          |
| Severitatea sărăciei (%)                                                                                                                                         | UMSP  | 17,1  | 12,7  | 8,3   | 5,0   |       |                                                                                                                                          |
| <b>2. Asigurarea stabilității macroeconomice</b>                                                                                                                 |       |       |       |       |       |       |                                                                                                                                          |
| Produsul Intern Brut (PIB) (milioane lei)                                                                                                                        | DSS   | 16020 | 19052 | 22556 | 27297 | 31992 |                                                                                                                                          |
| Indicele Prețurilor de Consum, (la sfârșitul anului) (%)                                                                                                         | DSS   | 18,4  | 6,3   | 4,4   | 15,7  | 12,6  |                                                                                                                                          |
| Formarea brută de capital fix ca pondere în PIB (%)                                                                                                              | DSS   | 15,4  | 16,7  | 16,3  | 17,1  | 18,6  |                                                                                                                                          |
| Exportul de bunuri și servicii, (milioane dolari SUA)                                                                                                            | BNM   | 471   | 568   | 644   | 790   | 986   |                                                                                                                                          |
| Importul de bunuri și servicii, (milioane dolari SUA)                                                                                                            | BNM   | 776   | 893   | 1039  | 1403  | 1774  |                                                                                                                                          |
| Rata de schimb (lei/dolari SUA), mediu anual                                                                                                                     | BNM   | 12,4  | 12,9  | 13,6  | 13,9  | 12,5  |                                                                                                                                          |
| Rezervele oficiale în valută străină (milioane dolari SUA)                                                                                                       | BNM   | 204   | 228,5 | 268,8 | 332,0 | 475,0 |                                                                                                                                          |
| <b>3. Politica bugetară</b>                                                                                                                                      |       |       |       |       |       |       |                                                                                                                                          |
| Veniturile bugetului consolidat în raport cu PIB (%)                                                                                                             | MF    | 25,6  | 22,7  | 22,5  | 24,2  | 23,5  |                                                                                                                                          |
| Cheltuielile bugetului consolidat în raport cu PIB (%)                                                                                                           | MF    | 26,6  | 22,7  | 23,0  | 22,6  | 23,0  |                                                                                                                                          |
| Deficitul (-)/Excedentul (+) bugetului consolidat, % PIB                                                                                                         | MF    | -1    | 0     | -0,5  | 1,6   | 0,5   |                                                                                                                                          |
| <b>4. Reforma sectorului public</b>                                                                                                                              |       |       |       |       |       |       |                                                                                                                                          |
| Numărul total de funcționari publici (la începutul anului) (mii persoane)                                                                                        | DSS   | 14,3  | 28,9  | 32,3  | 29,3  | 30,1  |                                                                                                                                          |
| Salariile nominale în administrația publică și apărare, asistența socială obligatorie (lei)                                                                      | DSS   | 518   | 742   | 989   | 1049  | 1210  |                                                                                                                                          |
| Salariile nominale în administrația publică și apărare, asistența socială obligatorie în raport cu salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie (%) | DSS   | 127   | 136,4 | 143   | 117,6 | 108,3 |                                                                                                                                          |
| Cheltuielile bugetului consolidat pentru întreținerea organelor de administrare publică ca pondere în PIB (%)                                                    | DSS   | 15    | 11,4  | 11,3  | 7,5   | 7,3   |                                                                                                                                          |
| Numărul infracțiunilor înregistrate (% față de anul precedent)                                                                                                   | DSS   | 97    | 99    | 96    | 85    | 93    |                                                                                                                                          |

| Indicatorii de monitorizare                                                                       | Sursa | 2000   | 2001   | 2002   | 2003  | 2004  | Comentarii                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|--------|--------|--------|-------|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Indicele de percepere a corupției                                                                 | TI    | 2,6    | 3,1    | 2,1    | 2,4   | 2,3   |                                                                                                                                                            |
| <b>5. Dezvoltarea sectorului privat</b>                                                           |       |        |        |        |       |       |                                                                                                                                                            |
| Ponderea sectorului privat în PIB (%)                                                             | DSS   | 75     | 76     | 70,5   | 71,2  | ↗     |                                                                                                                                                            |
| Numărul de persoane ocupate în sectorul privat (mii persoane)                                     | DSS   | 1059   | 1064   | 1077   | 933   | 913   | Indicatorul pentru 2000/2003 în tabelul original din SCERS nu coincide cu datele făcute publice de DSS. Noi am introdus datele conform DSS <sup>20</sup> . |
| Numărul de întreprinderi mici și mijlocii                                                         | DSS   | 19996  | 20518  | 22138  | 22437 | ↗     | Este de așteptat ca să crească numărul IMM care își transferă activitățile în economia oficială                                                            |
| Numărul de angajați în IMM (mai mult de 20 persoane) (mii persoane)                               | DSS   | 157    | 123    | 130,4  | ↗     | ↗     | Este de așteptat ca să crească numărul IMM care își transferă activitățile în economia oficială                                                            |
| Cifra de afaceri a IMM (milioane lei)                                                             | DSS   | 7930   | 9164   | 10833  | 12306 | ↗     | Este de așteptat ca să crească numărul IMM care își transferă activitățile în economia oficială                                                            |
| <b>6. Sectorul financiar</b>                                                                      |       |        |        |        |       |       |                                                                                                                                                            |
| Activele băncilor comerciale în raport cu PIB (%)                                                 | BNM   | 29,1   | 31,4   | 35,1   | 37,7  | 41,6  |                                                                                                                                                            |
| Rata de creștere a creditelor bancare acordate în economie (%)                                    | BNM   | 40,1   | 35,4   | 34,3   | 44,0  | 25,3  |                                                                                                                                                            |
| <b>7. Industrie</b>                                                                               |       |        |        |        |       |       |                                                                                                                                                            |
| Numărul de persoane ocupate în sectorul industrial (mii persoane)                                 | DSS   | 161    | 165    | 171    | 164   | 161,9 |                                                                                                                                                            |
| Numărul de persoane ocupate în sectorul industrial în raport cu populația ocupată în economie (%) | DSS   | 10,6   | 11     | 11,4   | 12,1  | 12,3  |                                                                                                                                                            |
| Indicele productivității muncii în întreprinderile industriale mari (% față de anul precedent)    | DSS   | 112    | 119    | 112    | 114   | 99    |                                                                                                                                                            |
| Ponderea industriei în PIB (%)                                                                    | DSS   | 16,3   | 18,7   | 18,6   | 17,6  | 16,4  | Pentru 2003-2004 informația este de la BNM                                                                                                                 |
| Rata de creștere a producției industriale (% față de anul precedent)                              | DSS   | 7,7    | 13,7   | 10,8   | 13,6  | 6,9   | Pentru 2004 informația este de la BNM                                                                                                                      |
| <b>8. Cercetare și inovații</b>                                                                   |       |        |        |        |       |       |                                                                                                                                                            |
| Numărul organizațiilor care au efectuat lucrări de cercetare                                      | DSS   | 83     | 81     | 76     | 79    | -     |                                                                                                                                                            |
| Numărul lucrătorilor care au efectuat cercetări științifice și elaborări (mii lucrători)          | DSS   | 8,2    | 7,9    | 6,9    | 6,9   | -     |                                                                                                                                                            |
| Realizarea lucrărilor de cercetare (milioane lei)                                                 | DSS   | 113,3  | 108    | 144,6  | 144,3 | -     |                                                                                                                                                            |
| <b>9. Dezvoltarea infrastructurii</b>                                                             |       |        |        |        |       |       |                                                                                                                                                            |
| Drumuri noi auto cu suprafață rigidă construite (km)                                              | DSS   | 13,9   | 7,6    | 16,5   | -     | -     |                                                                                                                                                            |
| Fondul locativ (milioane m <sup>2</sup> )                                                         | DSS   | 75,6   | 75,9   | 76,2   | 77,2  | 77,5  |                                                                                                                                                            |
| Ponderea suprafeței locuibile dotate cu gaze (%)                                                  | DSS   | 82,6   | 83,2   | 83,2   | -     | -     |                                                                                                                                                            |
| Ponderea suprafeței locuibile dotate cu canalizare (%)                                            | DSS   | 29,4   | 29,9   | 30     | -     | -     |                                                                                                                                                            |
| Consumul energiei electrice (milioane kW-oră)                                                     | DSS   | 3386,1 | 3400,8 | 3793,6 | -     | -     |                                                                                                                                                            |
| Pierderi în rețelele electrice (milioane kW-ora)                                                  | DSS   | 907,1  | 439,5  | 383,4  | -     | -     |                                                                                                                                                            |
| Rata de creștere a parcursului mărfurilor (%)                                                     | DSS   | 14,9   | 16,9   | 31,6   | 13,8  | 10,0  |                                                                                                                                                            |
| Rata de creștere a parcursului mărfurilor cu transport feroviar (%)                               | DSS   | 27     | 30,9   | 38,8   | 9,9   | 0,0   |                                                                                                                                                            |

<sup>20</sup> „Piața forței de muncă în Republica Moldova în 2003” Departamentul de Statistică și Sociologie, Chișinău, 2004.

| Indicatorii de monitorizare                                                                                                   | Sursa                    | 2000           | 2001           | 2002           | 2003           | 2004 | Comentarii                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Rata de creștere a parcursului pasagerilor (%)                                                                                | DSS                      | -10,8          | -13,3          | 23,1           | -              | -    |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Numărul posturilor telefonice la domiciliu în rețeaua publică sau cu ieșire la ea (la 100 locuitori total):                   | DSS                      | 13,9           | 15,6           | 19,9           | 21,9           | 25,5 | Pentru 2002-2004 informația este luată de la ANARTI <sup>21</sup> .                                                                                                                                                                                                           |
| în rețeaua urbană                                                                                                             |                          | 24             | 28,1           | 32,9           | 34,9           | 41,3 | Idem                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| în rețeaua rurală                                                                                                             |                          | 6,8            | 8,1            | 10,7           | 12,7           | 15,6 | Idem                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| Ponderea lungimii liniilor cu fibră optică în totalul lungimii liniilor interurbane de telecomunicații prin cablu (%)         | DSS                      | 23,9           | 43,1           | 43,3           | -              | -    |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>10. Sectorul agricol și dezvoltarea rurală</b>                                                                             |                          |                |                |                |                |      |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Numărul de persoane ocupate în agricultură, economia vânatului și silvicultură (mii persoane)                                 | DSS                      | 766            | 764            | 747            | 583            | 533  |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Numărul de persoane ocupate în agricultură, economia vânatului și silvicultură în raport cu populația ocupată în economie (%) | DSS                      | 50,6           | 51             | 49,6           | 43,0           | 40,5 |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Suprafața totală a terenurilor agricole, (la începutul anului) în total pe republică (mii ha)                                 | ASRFC<br>DSS             | 2550,3         | 2543,6         | 2538,7         | 2533,8         | -    |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Rata de creștere a producției agricole (% față de anul precedent)                                                             | DSS                      | -3,3           | 6,4            | 3,4            | -14,1          | 20,4 | Informația pentru 2004 este de la BNM                                                                                                                                                                                                                                         |
| Suprafața irigată, (la începutul anului) în total pe republică (mii ha)                                                       | ASRFC<br>DSS             | <del>302</del> | <del>302</del> | <del>294</del> | <del>294</del> |      | Datele incluse în tabelul original din SCERS nu reflectă situația adevărată. El arată suprafața amenajată pentru irigare (deși cea mai mare parte din infrastructură este distrusă) și nu suprafața efectiv irigată. În 2000 au fost efectiv irigate 8 mii ha <sup>22</sup> . |
| Investiții în capital fix în agricultură (milioane lei)                                                                       | DSS                      | 60,6           | 113,8          | 160,1          | -              | -    |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>11. Politica de dezvoltare regională</b>                                                                                   |                          |                |                |                |                |      |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Produsul Regional Brut de persoană, pe raioane (lei)                                                                          | Nu este indicată agenția | -              | -              | -              | -              | -    | Guvernul încă nu a elaborat o metodologie de calcularea a acestui indicator                                                                                                                                                                                                   |
| Investiții în capital fix de persoană, pe raioane (lei)                                                                       | Nu este indicată agenția | -              | -              | -              | -              | -    | Calculule nu pot fi efectuate din cauză lipsei datelor statistice dezagregate                                                                                                                                                                                                 |
| <b>12. Dezvoltarea turismului</b>                                                                                             |                          |                |                |                |                |      |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Numărul de sosiri ale vizitatorilor străini (mii persoane)                                                                    | DSS                      | 19             | 15,7           | 20,1           | 23,6           | 26,0 |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Numărul de plecări ale vizitatorilor din Republica Moldova în străinătate (mii persoane)                                      | DSS                      | 32,5           | 30,3           | 51,6           | 67,3           | 67,8 |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Numărul turiștilor și excursioniștilor participanți la acțiuni turistice interne (mii persoane)                               | DSS                      | 26,7           | 35,6           | 44,1           | 62,5           | 75,9 |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>13. Protecția mediului înconjurător și utilizarea durabilă a resurselor naturale</b>                                       |                          |                |                |                |                |      |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Terenuri ale fondului silvic și destinate ocrotirii naturii, (la începutul anului) în total pe republică (mii ha)             | ASRFC<br>DSS             | 354,4          | 354,6          | 356,2          | 388,3          | -    |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Ponderea terenurilor acoperite de pădure (%)                                                                                  | MERN                     | 9,6            | 9,6            | 10,3           | -              | -    |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Utilizarea apei la 1 ha de suprafață irigată (m <sup>3</sup> )                                                                | DSS                      | 123            | 107            | 121            | -              | -    |                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Ponderea populației cu acces durabil la surse îmbunătățite de apă (%)                                                         | MERN                     | 37,8           | 38,1           | 38,5           | -              | -    | Indicatorul trebuie dezagregat pe medii urban și rural, în ultimul situația fiind dificilă                                                                                                                                                                                    |
| Ponderea populației cu acces                                                                                                  | MERN                     | -              | 40             | -              | -              | -    | Indicatorul trebuie dezagregat                                                                                                                                                                                                                                                |

<sup>21</sup> „Raport privind activitatea Agenției Naționale pentru Reglementări în Telecomunicații și Informatică și a evoluției pieței serviciilor de telecomunicații și informatică în anul 2004”, ANRTI, Chișinău, 2005.

<sup>22</sup> „Cu privire la reabilitarea sistemului de irigare”, Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.256 din 17/04/2001.

| Indicatorii de monitorizare la salubritate îmbunătățită (%)                                                           | Sursa | 2000   | 2001   | 2002   | 2003  | 2004  | Comentarii                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|--------|--------|--------|-------|-------|-------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                       |       |        |        |        |       |       | pe medii urban și rural, în ultimul situația fiind dificilă |
| Ponderea ariilor naturale protejate pentru conservarea diversității biologice (%)                                     | MERN  | 1,97   | 1,97   | 1,97   | -     | -     |                                                             |
| Poluarea resurselor de apă (numărul cazurilor cu grad înalt de poluare)                                               | MERN  | 24     | 20     | 20     | 43    | -     |                                                             |
| Poluarea aerului atmosferic de transportul auto (mii tone substanțe dăunătoare gaze și lichide)                       | MERN  | 118,8  | 122,9  | 130,9  | -     | -     |                                                             |
| Formarea deșeurilor (mii tone)                                                                                        | DSS   | 2226,4 | 2039,8 | 2753,4 | -     | -     |                                                             |
| Utilizarea deșeurilor (mii tone)                                                                                      | DSS   | 1117,4 | 836,9  | 1746,0 | -     | -     |                                                             |
| <b>14. Învățământ</b>                                                                                                 |       |        |        |        |       |       |                                                             |
| Rata netă de înrolare în învățământul primar (%)                                                                      | DSS   | 93,5   | 92,4   | 92,7   | -     | -     |                                                             |
| Rata brută de înrolare în învățământul primar (%)                                                                     | DSS   | 99,4   | 99,5   | 99,5   | -     | -     |                                                             |
| Rata netă de înrolare în învățământul gimnazial (%)                                                                   | DSS   | 87     | 86,8   | 87,9   | -     | -     |                                                             |
| Rata brută de înrolare în învățământul gimnazial (%)                                                                  | DSS   | 90,2   | 91,1   | 92,2   | -     | -     |                                                             |
| Salariul mediu nominal lunar în învățământ (lei)                                                                      | DSS   | 247,7  | 336,9  | 463,3  | 620,9 | 723,9 |                                                             |
| Salariul mediu nominal lunar în învățământ în raport cu salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie (%) | DSS   | 60,7   | 62     | 67     | 68,6  | 64,8  |                                                             |
| Rata științei de carte la persoanele de 15-24 ani (%)                                                                 | DSS   | 99,7   | 99,7   | 99,7   | -     | -     |                                                             |
| Cheltuielile bugetului consolidat pentru învățământ ca pondere în PIB (%)                                             | DSS   | 4,5    | 4,8    | 5,5    | 4,8   | 5,2   |                                                             |
| Raportul elevi/profesor în învățământ                                                                                 | DSS   | 15     | 15     | 14     | 14    | -     |                                                             |
| Numărul de copii și adolescenți rămași fără tutelă părintească plasați în instituții (în anul respectiv)              | DSS   | 227    | 335    | 438    | -     | -     |                                                             |
| Numărul de copii și adolescenți rămași fără tutelă părintească plasați în familii (în anul respectiv)                 | DSS   | 1135   | 1243   | 1288   | -     | -     |                                                             |
| <b>15. Ocrotirea sănătății</b>                                                                                        |       |        |        |        |       |       |                                                             |
| Născuți-vii (la 1000 locuitori)                                                                                       | DSS   | 10,2   | 10     | 9,9    | 10,1  | 10,6  |                                                             |
| Mortalitatea infantilă (în vîrsta sub 1 an la 1000 născuți)                                                           | DSS   | 18,3   | 16,3   | 14,7   | 14,3  | 12,3  |                                                             |
| Mortalitatea copiilor sub vîrsta de 5 ani (la 1000 născuți)                                                           | DSS   | 23,3   | 20,3   | 18,2   | 17,8  | -     |                                                             |
| Mortalitatea maternă (la 100000 născuți-vii)                                                                          | DSS   | 27,1   | 43,9   | 28     | 21,9  | -     |                                                             |
| Rata nașterilor asistate de personal medical calificat (%)                                                            | DSS   | 98     | 99     | 99     | 99    | 99    |                                                             |
| Morbiditatea (numărul de cazuri la 1000 locuitori)                                                                    | DSS   | 357,6  | 338,3  | 352,3  | -     | -     |                                                             |
| Rata mortalității asociată cu tuberculoza (decedați la 100000 de locuitori)                                           | MS    | 16,93  | 15,01  | 15,8   | -     | -     |                                                             |
| Morbiditatea SIDA (la 100000 persoane)                                                                                | DSS   | 0,1    | 0,2    | 0,5    | 1,2   | -     |                                                             |
| Purtători HIV (la 100000 persoane)                                                                                    | DSS   | 4      | 6      | 5      | 5     | -     |                                                             |
| Incidența HIV/SIDA (%)                                                                                                | MS    | 4,06   | 5,46   | 4,66   | -     | -     |                                                             |
| Incidența HIV printre populația de vîrsta de 15-24 ani (%)                                                            | MS    | 11,9   | 10,9   | 6      | -     | -     |                                                             |
| Ponderea copiilor de doi ani vaccinați împotriva rujeolei (%)                                                         | DSS   | 98,6   | 99,4   | 99,1   | -     | -     |                                                             |
| Rata imunizării la difterie, tuse convulsivă, tetanos (% copiilor sub vîrsta de 2 ani)                                | MS    | 97,6   | 98,5   | 98,6   | 98,6  | -     |                                                             |
| Rata imunizării la poliomielită (% copiilor sub vîrsta de 2 ani)                                                      | MS    | 97,6   | 98,5   | 98,6   | 98,6  | -     |                                                             |

| Indicatorii de monitorizare                                                                                                                           | Sursa | 2000  | 2001  | 2002  | 2003  | 2004  | Comentarii |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|------------|
| Medici instruiți la cursurile de perfecționare profesională, (% din numărul total al medicilor)                                                       | MS    | 16,2  | 20,5  | 21,6  | 26    | -     |            |
| Salariul mediu lunar în sectorul ocrotirii sănătății (lei)                                                                                            | DSS   | 230,1 | 314,6 | 439,1 | 578,9 | 841,1 |            |
| Salariul mediu lunar în sectorul ocrotirii sănătății în raport cu salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie (%)                       | DSS   | 54,6  | 57,8  | 63,5  | 64,9  | 75,3  |            |
| Chemări de asistență medicală de urgență (executate la 1000 locuitori)                                                                                | DSS   | 144   | 152   | 162   | 169   | -     |            |
| Numărul vizitelor la medic (la 1 locuitor)                                                                                                            | DSS   | 5,3   | 6,2   | 6,8   | 6,4   | -     |            |
| Rata cheltuielilor pentru medicina preventivă din totalul cheltuielilor pentru ocrotirea sănătății (%)                                                | MS    | 3,2   | 3,2   | 2,6   | 2,1   | -     |            |
| Rata cheltuielilor pentru medicina primară în totalul cheltuielilor pentru ocrotirea sănătății (%)                                                    | MS    |       | 18,6  | 16,7  | 17    | -     |            |
| Rata cheltuielilor bugetului consolidat pentru ocrotirea sănătății (% din PIB)                                                                        | MF    | 2,9   | 2,8   | 3,5   | 2,6   | 2,8   |            |
| <b>16. Asigurarea socială</b>                                                                                                                         |       |       |       |       |       |       |            |
| Mărirea medie a pensiei lunare (la 1 ianuarie după anul de raportare) (lei)                                                                           | DSS   | 82.8  | 85.1  | 135.8 | 160.8 | 210.5 |            |
| Creșterea reală a pensiei medii (%)                                                                                                                   | CNAS  | 87    | 146   | 113   | 117   | 113   |            |
| Numărul de pensionari în raport cu populația ocupată în economie (%)                                                                                  | DSS   | 48,3  | 47    | 45    | 48,4  | -     |            |
| Raportul contribuții/beneficii ale angajaților în agricultură din totalul de venituri și cheltuieli legate de această categorie de contribuabili (%): |       |       |       |       |       |       |            |
| <i>contribuții</i>                                                                                                                                    | CNAS  | -     | -     | 12,2  | 7,3   |       |            |
| <i>beneficii</i>                                                                                                                                      | CNAS  | -     | -     | 45,6  | 45    |       |            |
| Rata cheltuielilor pentru beneficiile de asigurare socială (% din PIB)                                                                                | DSS   | 5,1   | 5,2   | 6,2   | 8,5   | 7,7   |            |
| <b>17. Asistența socială</b>                                                                                                                          |       |       |       |       |       |       |            |
| Repartizarea plăților sociale și indemnizațiilor (fără pensii)                                                                                        |       |       |       |       |       |       |            |
| <i>Quintila I, (%)</i>                                                                                                                                | UMSP  | 3,6   | 13,9  | 6,6   | -     | -     |            |
| <i>Quintila V, (%)</i>                                                                                                                                | UMSP  | 49,5  | 42,5  | 46,0  | -     | -     |            |
| Rata cheltuielilor bugetului consolidat pentru asistență socială (% din PIB)                                                                          | MMPS  | 3,8   | 2,6   | 2,9   | 2,7   | 2,9   |            |
| Numărul beneficiarilor de servicii sociale la domiciliu, (mii persoane)                                                                               | MMPS  | 18    | 19    | 20    | 24    | -     |            |
| Co-raportul dintre indemnizațiile acordate copiilor între 1,5-16 ani și minimumul de existență pentru copii, %                                        | DSS   | -     | 5,6   | 4,9   | 4,3   | 7,5   |            |
| <b>18. Piața muncii</b>                                                                                                                               |       |       |       |       |       |       |            |
| Populația ocupată în economie, (mii persoane)                                                                                                         | DSS   | 1515  | 1499  | 1505  | 1356  | 1316  |            |
| Total resurse de muncă, (mii persoane)                                                                                                                | DSS   | 2083  | 2088  | 2043  | 1971  | 1985  |            |
| Rata șomajului, BIM, (%)                                                                                                                              | DSS   | 8,5   | 7,3   | 6,8   | 7,9   | 8,2   |            |
| Salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie, (lei)                                                                                      | DSS   | 408   | 544   | 692   | 892   | 1117  |            |
| Numărul persoanelor încadrate în câmpul muncii prin intermediul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, (mii)                             | MMPS  | 22,1  | 24,1  | 24,3  | 26,3  | -     |            |

| Indicatorii de monitorizare                                                                                       | Sursa | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | Comentarii                                                                                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|------|------|------|------|------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Numărul solicitanților unui loc de muncă, înregistrați la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (mii) | ANOFM | 50,8 | 59,5 | 63,3 | 62,3 | -    | În tabelul original din SCERS datele nu sunt prezentate. Informația este de la DSS.                                                                        |
| Numărul beneficiarilor de ajutor de șomaj și de alte indemnizații, (mii persoane)                                 | ANOFM | 6637 | 5465 | 3496 | 1876 | -    | În tabelul original din SCERS datele nu sunt prezentate. Informația este de la DSS.                                                                        |
| Raportul dintre mărimea indemnizației de șomaj și salariul mediu pe economie, (%)                                 | ANOFM | 29,4 | 24,6 | 19,1 | 40,8 |      | În tabelul original din SCERS datele nu sunt prezentate. Informația este de la DSS.                                                                        |
| Numărul persoanelor cu handicap capabile și dornice să muncească                                                  | DSS   | -    | -    | -    | -    | -    |                                                                                                                                                            |
| Numărul locurilor noi de muncă specializate create pentru persoanele cu handicap                                  | DSS   | -    | -    | -    | -    | -    |                                                                                                                                                            |
| Numărul persoanelor marginalizate încadrate în câmpul muncii                                                      | ANOFM | -    | -    | -    | -    | -    |                                                                                                                                                            |
| Durata medie a șomajului, (luni)                                                                                  | ANOFM |      |      | 27   | 23   | 22   | În tabelul original din SCERS datele nu sunt prezentate. Informația este de la DSS. 2000-2001 se referă la șomerii oficial înregistrați la oficiile ANOFM. |
| Numărul șomerilor înscriși la cursuri de recalificare                                                             | ANOFM | -    | -    | -    | -    | 1624 | Calculat de EXPERT-GRUP pe baza informației de la DSS                                                                                                      |
| <b>19. Politica în sfera tineretului</b>                                                                          |       |      |      |      |      |      |                                                                                                                                                            |
| Șomajul în rândul tinerilor, (mii persoane) (șomaj înregistrat)                                                   | DSS   | 23,3 | 27,8 | 30,6 | 30,5 | 30,8 | În tabelul original din SCERS valoarea indicatorului pentru 2003 nu este corectă.                                                                          |
| Cuprinderea cu învățământ a populației cu vârsta de 7-24 ani, (%)                                                 | DSS   | -    | -    | -    | -    | -    |                                                                                                                                                            |

*Note: - indică absența datelor statistice la instituțiile responsabile sau faptul că datele nu au fost puse în circuit public; în celulele hașurate sunt indicate estimările și calculele efectuate de EXPERT-GRUP.*